

KLOAKA⁴

ISSN 1338-5054

9 771338 505000

04 >

cena: 1,80€

Kloaka 4/2012

Magazín experimentálnej a nekonvenčnej tvorby

obsah

2	Michal Šanda: Úklid v minutkovém guláši
4	Michal Šanda: Literatura je frajkumšt pro tady a teď (rozhovor)
8	Michal Rehúš: Čierna listina účastníkov knižných ankiet
14	Maja Pastoreková: Sľub mlčania
18	Filip Gordi: Spoľahlivá hra s neistými pravidlami
23	Michal Rehúš: Zaľúbená žena rozum nemá
24	Jakub Kapičiak: O neekologickom správaní lyrického subjektu D. Želinského
26	Jakub Kapičiak: Priestorom seba projekcií
30	Jozef Ignatiev: Cyklická zacyklenosť autorovho tvorstva
34	Heike Fiedler: mentalpoet
40	Günter Vallaster: Cesta k plafónu
46	Jörg Piringer: štyri texty vygenerované počítačom
50	Zuzana Husárová: Čo ma študenti naučili
56	Orlando W. Processor
58	Radim Drápal: Svazky utajených
61	Karol Horák: Zrod experimentálneho pohybového divadla na Slovensku
68	Nóra Ružičková: Vyzdobil si dreveničku vyvrásneným bukom

MICHAL ŠANDA

Michal Šanda (1965) je český básník a spisovatel. Pracuje ako archivár v Inštitúte umenia – Divadelnom ústave v Prahe. Vydal 16 titulov, naposledy **Sebrané spí si** (Nakladatelství Petr Štengl, 2012) a divadelnú hru **Sorento** (Větrné mlýny, 2012).

Úklid v minutkovém guláši

minutkový guláš
dvě veverky od svíčkové
a cibule čtyři
nakrájené na kostičky
dej na pánev
hrst papriky
ždíbec pepře
už se škvíří?
pokrop whiskou
prohod'
osol
koukni na čas
jako pomínutý
běží
vteřina
zbývá nám
do minuty
0:59
mňam!

Báseň o minutkovém guláši sice jsem napsal já, po čase mě ale začala zneklidňovat, ba co víc, přímo rozčilovat! Čím? Svým nepořádkem. Písmena jsou v ní rozházená halabala. Rozhodl jsem se je proto uspořádat přehledně, jak se sluší a patří.

nut ový u š
v vvr y o sv ov
u tyř
nr n n ost y
n pn v
rst p pry
ž p př
už s š v ř?
porop ws ou
pro o
oso
oun n
o po nutý
ž
vt řn
zýv n
o nuty
0:59
ň!

a a a a a a a a a a
á á á á
b b b b
c c
č č č č
d d d d d
d'
e e e e e e e e e e
é é
ě ě
g
h h h
i i i i i i
í í í í
j j j
k k k k k k k k k k k
l l l
m m m m m m

K n už se nedostanu, jsem unavený, jdu si dát šlofíka. Nevěřili byste, jaká je to dřina, dělat pořádek v poezii. To bych radši po minutkovém guláši umýval kastrol.

Literatura je frajkumšt pro tady a ted'

Rozhovor s Michalom Šandom

Tvoje písanie prešlo viacerými poetickými premenami a oblúkmi. Debutoval si zbierkou vizuálnej poézie sto a (1994), aby si sa vo svojich ďalších zbierkach Ošklivé příběhy z krásných slov (1996) a Dvacet deka ovaru (1998) priklonil k poetike postavenej na epizácii a záznamoch rečových prejavov. Čo stálo v pozadí týchto premien? Ako si sa dostal k experimentálnej poézii a prečo si sa v zbierkach vydaných bezprostredne po debute prezentoval radikálne odlišnou poetikou?

Vezmu to zdánlivě ze široka, ale trochu je potřeba objasnit dobové kontexty. Psát jsem začal v roce 1982, což byla doba tuhé normalizace. Absolutně jsem nepředpokládal, že bych někdy v životě svoje věci vydal v tehdejším Československém spisovateli nebo Mladé frontě. Brrr! Představoval jsem si jaksi neurčitě, že prostě budu psát do šuplíku a jednou, třeba k padesátinám, vydám tlustou sbírku v některém exilovém nakladatelství. Všichni ovšem víme, jak to s komunismem dopadlo. Z tohoto důvodu jsou moje knížky o pár let zpožděné. Experimentální texty, které vyšly ve sbírce **sto a**, jsem napsal přibližně v letech 1983 – 1985. Jakožto mladý autor jsem neměl tak říkajíc nažito, ve studni, z níž bych pro psaní mohl čerpat, bylo vody sotva po dně, na experimentální poezii ovšem nejsou prožitky až tak moc potřeba, stačí mít hlavu otevřenou. Je to jakási laboratoř čirého intelektu. Po gymnáziu jsem až do revoluce dělal rozličná manuální zaměstnání. Mezistupeň mezi **sto a** a **Ošklivými příběhy z krásných slov** je zachycený na dvojstránce ve **Tvaru** ze srpna 1990. To byl můj skutečný debut. Je to deset básní napsaných kolem roku 1986 a jsou o tom, jak bídně se pod knutou strany dělníků a rolníků žilo dělníkům samotným. Proletářská poezie šmrncnutá experimentem. Je to naskenované, a koho to zajímá, může si to snadno najít na stránkách Ústavu pro českou literaturu. **Ošklivé příběhy z krásných slov** vyšly v roce 1996, jsou v nich ale texty z let 1986 – 1990. Po revoluci jsem čtyři roky vůbec nepsal. Maloval jsem lakama na auta sprejové obrazy a dělal koláže. Do **Dvaceti dek ovaru** se ještě promítly zážitky z časů, kdy jsem se pohyboval mezi lůzou na smíchovské periferii. Čas psaní se s časem vydání srovnal až v roce 2000 s knihou **Blues 1890 – 1940**.

Ako sa s odstupom rokov dívaš na poetiku svojich prvých kníh? Do tvojej nateraz poslednej knihy Sebrané spí si (2012) sa totiž premietajú obidve polohy: experimentálna aj naratívna. Ako sa v tvojej tvorbe vyriešil vzťah medzi tvorbou postavenou na čírom intelektu a písaním čerpajúcim zo životných zážitkov?

Začal jsem publikovat relativně pozdě a proto se mi vyhnula noční můra mnohých autorů, kteří se stydí za svoje juvenilie. Co jsem napsal, pod to se s klidem můžu podepsat i dneska. Říká se, že existuje dvojí přístup k literatuře: někdo že píše srdcem a někdo hlavou. Václav Havel to měl vymakané do detailů, slova do sebe zapadají jako ozubená kolečka v orloji. Oproti němu Ivan Diviš, to byl chrlíč. Pro ně platí výše zmíněná teorie beze zbytku. Já v sobě tuto vyhraněnost nemám. U mne je primární téma. Nechám ho, aby mnou proplouvalo, a ono si samo řekne. Úplně upřímně, sága sedmi generací zhuštěná do experimentální básně je pitomost.

Znamená to, že by si dokázal napísať aj ságu alebo lúboštný román? Alebo by si sa nikdy nezaoberal témami, z ktorých by tieto útvary mohli vzniknúť? Alebo aj inak: ako dospievaš k téme? Sú niektoré témy pre teba tabu?

Asi bych měl umět napsat úplně všechno, je to záležitost profese. Oslovili mne z rozhlasu, abych pro ně napsal hru, tak jsem ji napsal, ted' pro rozhlas dělám několik minutových her. Příští rok, pokud to dobře dopadne, budu dělat komiks plus jeden překlad ze slovenštiny. Občas se stane, že něco odmítnu, shodou okolností za mnou ted' přišel nakladatel, abych mu napsal švédskou detektivku. To aktuálně frčí a dobře se prodává. Nabízel hodně dobré peníze, ale nechce se mi tím trávit čas. Žádná tabu nemám, pro mne je jediné kritérium, a sice, aby mě co píšu bavilo. A témata? Nějak přirozeně vyplynou. Nepodařilo se mi doposud mít děti, což bych děsně moc chtěl. O tom jsou **Dopisy** a trochu z jiného úhlu jsem to probral ve hře **Sorento**. Býval jsem silný kuřák, za dvacet dva let neminul

den, abych neměl v puse cigáro. Dotáhnul jsem to na šedesátku denně. Obdobně na tom byl i můj otec. Rozhodli jsme se jít na odvykací kúru a oba naráz jsme s kouřením přestali. Už si to nepamatuju přesně, ale odhadem prvních šest měsíců bylo naprosto příšerných. Nervy na pochodu. S otcem jsme na sebe řvali, byly to hádky až na krev. Měl rudo před očima a zároveň mi bylo jasné, že prožívám něco zajímavého, proto jsem si hádky okamžitě po jejich skončení zapisoval. **Španělské ptáčky** jsou absolutní autobiografie. Dokument. Pro mne osobně byl ještě zajímavější zrod knihy **Kecanice**. Bylo jaro, sluníčko, sebral jsem se a po práci šel na Letnou a na Hrad a najednou se mi cestou začaly z podvědomí vynořovat podivné vnitřní monology a slova, zvláštní slova, mnohá z nich jsem slyšel naposled v raném dětství, pročež jsem z Hradu zamířil na Jánský vršek a do Baráčnické rychty a tam jsem si sedl a napsal na drc kecanici. Dělal jsem to takhle dvaapadesát dní. Padesátý třetí den jsem vyrazil jako obvykle na špacír a nic. Už nikdy se mi žádná další kecanice nevyjevila.

Viaceré tvoje knihy majú mystifikačný charakter. Knihu Metro (1998) si dokonca vydal pod gynomom Dirty Jane. Kniha Blues 1890 –1940 (2000) je komponovaná ako fiktívny slovník mississippských bluesmanov. Prílohou knihy Sebrané spí si sú zápisky Heřmana Frankla s názvom O šamanech. Mystifikačný charakter tvojich textov býva často priznaný. Pravdepodobne teda nejde o hru s nič netušiacim čitateľom, ale skôr sa mystifikácia môže javiť ako špecifický ozvlášťujúci literárny prostriedok. Čím je pre teba technika mystifikácie pritažlivá?

S mystifikacemi jsem v tom úplně nevinně. Napsal a nakreslil jsem **Metro**, kde je ústřední hrdinkou mladá potřebštěná dívka. Dodatečně, těsně před vydáním, mi ale připadlo nelogické, aby byl jako autor uvedený muž, tím by se ztratil veškerý půvab sebeironie. Vymyslel jsem si proto fiktivní Janu Kroustovou, alias Dirty Jane. Ani **Blues 1890 – 1940** nebylo původně zamýšlené jako mystifikace. Hudební publicista Ondřej Bezr, který je v současnosti redaktorem MF Dnes, tehdy pracoval v časopise Rock & Pop, uveřejnil totálně absurdní recenzi, že i v Čechách je možné učinit převratný badatelský objev a že jsem v archivech vyštoual několik neznámých představitelů tzv. pre-war blues. Toho se chytili další muzikologové a začali Bezrův nápad rozvíjet, ba přímo rozkošatovat. Bez vlastního přičinění jsem se stal v představách veřejnosti největším odborníkem na původní akustické blues. Doted' jsem zván na bluesové festivaly a do pořadů o blues, ostravské Divadlo Petra Bezruče uvedlo v režii J. A. Pitínského inscenaci **Bluesmeni**, atd. V souvislosti s **Blues 1890 – 1940** se mi stávaly i takové příhody, jako že mi telefonoval nejmenovaný bluesman, že v Brně v nakladatelství Petrov, které knihu vydalo, koupil třicet výtisků pro sebe a pro kolegy a že je to znamenitá knížka a jestli je to všechno pravda. Samozřejmě, jsem řekl po pravdě, že to pravda není. Načež mi oznámil, že až se vrátí do Prahy, že mi rozbije hubu. Usmířili jsme se až na Blues Alive. Faktem je, že toho o blues vím docela dost, že nevařím z vody.

Sebrané spí si jsem chtěl mít co nejpestřejší. Málokdo ze současníků už ví, co je to přívazek, to znají asi jenom lidé, co se pohybují po antikvariátech, proto jsem za tiráž zařadil pojednání Heřmana Frankla **O šamanech**, vytisknuté na barevně odlišném papíru. Zase nejde o mystifikaci. Dříve než v knize vyšel pod mým jménem v **Salonu**, literární příloze deníku Právo, článek s titulkem **Heřman Frankl o šamanech**. Jsem absolutně pravdomluvný, přesto mi nikdo nevěří ani nos mezi očima.

Tvoje texty sa vyznačujú hravosťou a humorom. Spomínal si však, že viaceré čerpajú z tvojich životných skúseností a azda aj tráum. Je pre teba písanie a literatúra zábavou alebo niečím iným?

Odedávna považuju literaturu za svoji součást, takže mě vůbec nenapadlo nad tím uvažovat, dokud jsi mi nepoložil tuhle otázku. Bude to asi proměnlivé. Chodil jsem na gymnázium do Hellichovky a hned za rohem byla hospoda U Pavlánských. Zatímco ostatní po vyučování mazali domů se učit, já jsem šel na pivo. Bylo mi šestnáct, ročník narození jsem měl v občance přeškrábnutý žiletkou a přepsaný na 1963, kvůli štáře a fízlům, neboli Veřejné bezpečnosti, to je ale zase onačí historie. Patřil jsem mezi štamgasty, nicméně ti ostatní byli samí starší chlápci, s nimiž jsem si neměl co říct. Abych se u piva nenudil, začal jsem psát. Načteno už jsem měl v té době relativně dost. Tenhle zvyk z mládí mi vydržel a naprostou většinu věcí píšu po hospodách. Mám rád ten rumraj, při něm se mi paradoxně soustředí

mnohem lépe než doma v tichu u počítače. Určitě je pro mne literatura zábavou. Nepíšu nic, co by mne nebavilo. Bráním se nudným kšeftům a odolal jsem i nabídkám pracovat v novinách. Nechci, aby mě písmena semlela. Chci je mít pro radost. Na druhou stranu si uvědomuju jepičí život literárních děl. Z hlediska času jsou na tom nejhůř herci, ti odehrají představení, vyřčené dialogy se vznesou do vzduchu a šlus. Sochaři, ti se mají! Jejich sochy mohou krásnit náměstí po stovky let, než je nějaký diktátor roztaví a přelije na kule do kanónů. Malířům je taky hej, obrazy s uplynulým časem získávají na ceně, stačí si vzít do ruky aukční katalog. Zato literatura – pokud chce autor psát živě, musí nutně použít výrazivo, které slyší kolem sebe, jenomže hovorový jazyk zastaral dřív, než bys řekl švec. Stejně rychle zastarávají i témata, každá generace si logicky chce prostřednictvím literatury řešit vlastní současnost. Literatura je frajkuš pro tady a teď, nevládejme do ní přehnané ambice. Těšme se z ní.

Dalo by sa však oponovať, že dodnes sa zachovala literatúra stará niekoľko storočí, ba i tisícročí. Niekomu sa dokonca zdá nadčasová a nachádza v nej významy, o ktorých sa domnieva, že sú aktuálne do dnešných čias. Je to hlúposť? Ako čitateľ vyhľadávaš len súčasnú literatúru? A akú?

Podle mého názoru existují určité archetypy, které je nezbytně důležité sdělit generaci příští. Představuji si to jako řetěz, táhnoucí se dějinami. Pokud má někdo potřebu vrátit se o tisíciletí zpátky, o pár článků blíž k začátku onoho řetězce, proč ne. V samotných slovech to ale nevězí. Já dávám přednost současné literatuře, třeba takové **Kumssty aneb we werssich wypsání jak se statky a hrdla uchrání az do sweta skonání czili twuj pruwodce stále werny na den wssedny i nedelny jakozs i na Páne swátky** se mi čtou poněkud obtížně. Krásnou literaturu už ale čtu minimálně. V knihkupectví si samozřejmě zběžně pročtu všechny novinky, ale opravdu detailně čtu jenom knihy, co dostanu k recenzování. Nevím, jestli je to věkem nebo hromadou knih přečtených od dětství, faktem je, že už mě umělecké zpracování skutečnosti bere míň a míň. Mým hlavním čtivem jsou knížky objevené v antikvariátu, rozličné obecní kroniky, příručky typu kterak vysaditi a pěstovati lanýže. Album velezrádců. Zápasy s býky. Východočeské otrokářství. Kolárovičtí dráteníci. Zločinci z povolání. Požár v dolech příbramských dne 31. května 1892. Zařikávání v nemocech. Pud pohlavní a prostituce. Slovník české hantýrky. Abych ti ale úplně neutekl od otázky, ze současných autorů mám rád Emila Hakla, Víta Kremličku, Marka Šindelku, Ondřeje Buddeuse.

Navštevuješ síce antikvariáty a vyhľadávaš v nich rozličné kuriozity, no na internetovej stránke <http://www.magazlin.cz/sanda/index.htm> sa nachádza tvoja digitálna kompozícia Psychoanal, v ktorej sa prelína a kombinuje vizuálna zložka a text. Aký je tvoj vzťah k elektronickému umeniu? Mal si v tejto sfére aj dajaké ďalšie pokusy?

Už jsem zmínil, že jsem po roce 1990 přestal psát. Kromě malování jsem dělal objekty a koláže a také jsem se pokusil dotáhnout experimentální poezii do trojrozměrného prostoru. Pro představu: skleněná placatka naplněná nastříhanými lístečky s napsáním Rum. Nebo natažená pastička na myši, od ní se táhl asi metrový proužek papíru a na něm bylo napsáno myšlenka myšlenka myšlenka. Na místě pro nástrahu byl položený papírek a na něm SATORI. Prostě od myši k myšlence a k bleskovému úderu, znamenajícimu prozření. Básník Jiří Dynka znal moje práce a zprostředkoval mi kontakt s lidmi sdruženými kolem **Magazlínu**, na jejichž serveru **Psychoanal** visí. Pokud by mi někdo nabídl, abych pro něj udělal další projekt, neodmítnul bych. Skýtá to neskutečné možnosti de facto bez hranic. Z internetu mám pocit marnosti, místo sdělování smysluplných informací je přehlcený sračkami, ale tohle by mě bavilo.

Predpokladám, že by si využil najmä intermediálne kvality tohto prostredia. Mimochodom, pri pozieraní Psychoanalu som si podvedome zapol na počítači zvuk, či sa náhodou objaví aj hudobná zložka. Aký je však tvoj názor na generatívne alebo algoritmické umenie, ktoré sa automaticky vytvára – generuje na základe preddefinovaného programu?

Zvuková složka tam původně přítomna byla, při postupném rozkrývání se ozvalo ptačí štěbetání, hrkání kafemlejnku. **Psychoanal** vznikl v roce 1999, kdy byl internet v Čechách poměrně čerstvou novinkou. Google neexistoval. E-mailové adresy mělo pár lidí. K internetu se připojovalo pomocí tele-

fonu a modemu a přenosová rychlost byla z dnešního pohledu neuvěřitelně směšná. Zvuk se musel odstranit, aby stránky bylo vůbec možné načíst. To jenom na doplnění a teď k algoritmickému umění. Musím říct, že tohle není zrovna šálek mého čaje. Přijde mi to chladné. Skladatel Petr Kotík získal z univerzity v Buffalo štos grafů zachycujících reakce nervového systému po požití alkoholu a ty následně převedl do not. Metoda zajímavá, nicméně by stačilo udělat jednu skladbu, ta druhá a třetí je z mého posluchačského hlediska nemlich to samé. Potom si pustím Bacha a v něm je oheň a imaginace jiného druhu. A zase jsme u té hlavy a srdce.

Čím sa v súčasnosti zaoberáš? Môžeme sa v blízkom čase tešiť na dakajý tvoj nový projekt?

V nakladatelství leží a čekají na vydání dvě knížky pro děti, **Dr. Moul a Oskarovy rybářské trofeje**. Dřív ale pravděpodobně vyjde **Špacírkou přes čenich**, což je výběr z podivuhodných knih, které vytahuji v antikvariátech ze šmorajzu naházeného do krabic od banánů pro časopis **Dobrá adresa**. Vnitřně necítím potřebu pouštět se v dohledné době do něčeho nového. Nabírám na sádlo, jak říká Bohunka Grögerová. Čas od času napíšu drobnou povídku. Mám detailně rozmyšlené schéma budoucí knihy, jenomže zatím ještě nevím, o čem bude. Měl jsem to obdobně s **Dopisy**, kdy jsem se rozhodl, že si budu dopisovat s Karlem Havlíčkem Borovským. Nemohl jsem ale dlouho přijít na to, o čem. Tři roky mi trvalo, než mě napadlo použít jako spojnicí včely.

Pravdepodobne tú schému neprezradíš, však? V rozhovore na Rádiu Praha som totiž čítal, že si sa bál, že ti niekto ukradne nápad s Dopismi.

V případě **Dopisů** jsem se ani tak neobával toho, že by mi nápad někdo vyloženě ukradnul, jako že by mě předešel. Jde o to, že některé věci visí ve vzduchu a jsou na spadnutí. Funguje to nejen v literatuře, vezmi si spory, jestli telefon vynalezl Bell nebo Meucci. Než začneš vyprávět historku, je dobré si uvědomit, s kým sedíš u stolu. Stává se, že večer v kavárně řeknu komentář k čemusi a za dva dny si ho přečtu v novinách. Protože dotyčný bídák je zpravidla kamarád, nemůžu se na něj ani patřičně rozzlobit. A propos, jaké schéma? Už jsem ho asi zapomněl.

Ďakujem za rozhovor.

* Otázky kládal Michal Rehůš.

MICHAL REHÚŠ

Čierna listina účastníkov knižných ankiet

Delikt 1: Sebapropagácia

I.1 Marián Grupač, spisovateľ

Ako čitateľ by som odporučil publikáciu 5 x 5. Antológia súčasnej slovenskej poézie. Kniha predstavuje dvadsaťpäť súčasných básnikov, ktorí sa stali súčasťou literárnej scény po roku 1989. Antológia obsahuje ukážky z tvorby poetiek a básnikov vo výbere **Jána Gavuru** s krátkym hodnotením ich tvorby. Ako autor by som zase dal do pozornosti svoju prozaickú knihu Poltvin – 9 farieb klamstva.

Zdroj: iLiteratura.cz, 1. 1. 2013

Poznámka: Básne **Mariána Grupača** sa nachádzajú aj v antológii 5 x 5.

I.2 Peter Krištúfek, spisovateľ, filmár

Kapitáňová: Kniha o cintoríne (nové vydanie s ilustráciami **Fera Jablonovského**), **Tomková:** Obojsmerné listy, **Schalansky:** Atlas odlehlých ostrovů, **Holanec:** Herci, **Krištúfek:** Dom hluchého – Tento rok som viac písal ako čítal, takže si nemôžem pomôcť – mojou súkromnou knihou roka je práve preto tá piata.

Zdroj: SME, 21. 12. 2012

I.3 Palo Bálik, dizajnér

L. Piussi: Život je krátky – V momente, ak je dizajnér knihy pri práci nadmerne vyrušovaný obsahom textu, je favorit na knihu roka jasný. Milujem svoju prácu.

Zdroj: SME, 21. 12. 2012

I.4 Mila Haugová, poetka a spisovateľka

Mávnutie krídel, 42 slovenských haiku (**Groch – Haugová – Hevier – Hochel – Chmel – Jurolek – Kadlečík – Kuniak – Ondřejková – Podracká – Zambor**), ilustrácie **Ján Kudlička** (Skalná Ruža – Kordiky, 2011)

Kniha je nádherná, je to priateľský projekt a prečo nepochváliť priateľov verejne. Verím, že ma nikto z čitateľov nebude podozrievať, že knihu navrhujem preto, lebo mám v nej niekoľko riadkov – je to len maličká časť z celku tejto ticho dýchajúcej knihy. Ilustrácie **Jána Kudličku** a grafická dokonalosť knihy upútajú krásou a jemnosťou.

Zdroj: Pravda, 17. 12. 2011

I.5 Marek Ormandík, maliar

Daniel Brunovský, Denisa Gura Doričová: Slovenské ateliéry (Daniel Brunovský)

Vydavateľský počin. O tom, ako vidia výtvarníci samých seba. Kniha intímna aj monumentálna.

Aj vtipná. Také nakúkanie do slováckej kultúry na objednávku slávnej slováckej naróda.

Zdroj: Pravda, 18. 12. 2010

Poznámka: Kniha Slovenské ateliéry obsahuje aj rozhovor s **Marekom Ormandíkom**.

I.6 Michal Murin, teoretik a multimedálny umelec

Milan Adamčiak: Archív I. – EXPO, experimentálna poézia z rokov 1964 – 1972, vydavateľstvo Dive buki, Košice, 2011

Prvotina **Milana Adamčiaka**, vychádzajúca po 40 rokoch, na ktorej vzniku som sa podieľal.

Zdroj: SME, 28. 12. 2011

Poznámka: **Michal Murin** je zostavovateľ knihy Archív I. – EXPO.

Delikt 2: Propagácia vlastnej rodiny

2.1.1 Verona Šikulová, spisovateľka

V roku 2012 ma najviac zaujala a potešila čerstvá novinka z vydavateľstva F. R. & G. od **Jozefa Mihalkoviča** – Listové Tajomstvá II. Kým v prvej išlo o pôvodné **Mihalkovičove** básne z posledných rokov, v druhej má čitateľ možnosť nazrieť na pracovný stôl tohto básnika, konkretistu, člena slávnej trnavskej skupiny. Ide o preklady jeho obľúbených autorov, poznámky k prekladom a eseje o literatúre. **Jozefa Mihalkoviča** ako prekladateľa netreba čitateľom predstavovať, slovenský čitateľ mal možnosť čítať jeho preklady Desnosa, Reverdyho či Wiliamsa – vyšli knižne –, z času na čas sa v časopisoch mal možnosť stretnúť s Dickinsonovou či Rimbaudom. Vďaka synovi spisovateľovi **Borisovi Mihalkovičovi** však vyšla knižka, v ktorej sú zhromaždené všetky **Mihalkovičove** časopisecky publikované aj nepublikované básne, spolu s autorským pohľadom nielen na poéziu, ale literatúru vôbec.

Zdroj: iLiteratura.cz, 1. 1. 2013

2.1.2 Veronika Šikulová, spisovateľka, knihovníčka

Jozef Mihalkovič: Listové tajomstvá II (F. R. & G. 2012)

Táto knižka by sa pokojne mohla ocitnúť aj medzi prekladovými titulmi, pretože ide o preklady. Básnika, konkretistu **Jozefa Mihalkoviča** ako prekladateľa netreba predstavovať. Spomeniem aspoň jeho preklady Desnosa, Reverdyho či Wiliamsa. Mnohé preklady (Rimbaud či Dickinsonová a ďalšie) vychádzali časopisecky. Vďaka synovi **Borisovi** sa podarilo všetky publikované aj nepublikované preklady **Jozefa Mihalkoviča** zosumarizovať a vydať... V knižke možno nájsť aj úvahy **Jozefa Mihalkoviča** o literatúre, preklade či niektorých autoroch. Jedna z najlepších kníh, ktoré som v poslednom čase držala v rukách, a ak som ju aj odložila, určite len na chvíľku, k takýmto knižkám sa rada vraciam.

Zdroj: Pravda, 14. 12. 2012

2.1.3 Veronika Šikulová, spisovateľka

Boris Mihalkovič: Slnko nad Modrou... Poézie je čoraz menej, zo života sa takmer vytratila. **Boris** chodí s otvorenými očami, jeho knižka je krásne a dobre napísaná, až má človek dojem, že tej poézie okolo

nás je dosť, len sme si ju prestali všímať...

Zdroj: SME, 28. 12. 2011

2.1.4 Veronika Šikulová, spisovateľka

Boris Mihalkovič: Slnko nad Modrou (F. R. & G. 2011)

Je to jemný, kultivovaný, nežný, vycibrený text vyvážený životnou skúsenosťou...

Zdroj: Pravda, 17. 12. 2011

2.1.5 Veronika Šikulová, spisovateľka

Jozef Mihalkovič: Listové tajomstvá (F. R. and G.)

Básne, články, preklady, sny, prvá časť akéhosi súborného diela básnika **Jozefa Mihalkoviča**... Knižka plná dobrej, naozajstnej poézie...

Zdroj: Pravda, 18. 12. 2010

Poznámka: **Veronika Šikulová** je nevesta **Jozefa Mihalkoviča** a švagriná **Borisa Mihalkoviča**.

2.2 Juraj Čarný, galerista, teoretik umenia

Čarná: Michal Kern (GMB), **Anton Čierny, Beňová:** Kafé Hyena.

Zdroj: SME, 21. 12. 2012

Poznámka: **Juraj Čarný** je brat **Daniely Čarnej**.

2.3.1 Zuzana Piussi, filmárka

Houellebecq: Mapa a územia, **L. Piussi:** Život je krátky

Zdroj: SME, 21. 12. 2012

2.3.2. Zuzana Piussi, dokumentaristka

Nassim Nicholas Taleb – Černá labuť. **Pavel Vilikovský** – Pes na ceste, **Jan Rozner** – Výlet na Devín.

Lucia Piussi – Láska je sliepka

Zdroj: SME, 28. 12. 2011

2.3.3 Zuza Piussi, filmárka

Lucia Piussi: Láska je sliepka (Marenčin PT)

Lucia je moja sestra a možno mi nikto neuverí, že som objektívna, ale ja mám tú knihu naozaj veľmi rada. Je odvážna a vtipná. Málokto rá ženská autorka si vie strieľať sama zo seba.

Zdroj: Pravda, 17. 12. 2011

2.4.1 Ivan Kadlečík, spisovateľ

Iva Kadlečíková: Čítanie myslenia. F. R. & G. 2011

Dejiny neodchádzajú, sú aj v tejto knihe, ktorá opisuje príbeh dvoch časopisov z konca šesťdesiatych rokov: košický Krok 66 a 67 a martinské Matičné čítanie 1968–1970.

Zdroj: SME, 28. 12. 2011

2.4.2 Ivan Kadlečík, spisovateľ

Iva Kadlečíková: Čítanie myslenia, F. R. & G., 2011

Kniha Čítanie myslenia je román, ktorého protagonistami sú časopisy košický Krok 66 a 67 a martinské Matičné čítanie 1968–1970. Postavy príbehu sú prispievatelia a ich texty, dramatické vyvrcholenie sujetu tvorí sovietska okupácia v roku 1968. Dejiny neodchádzajú, sú tu stále s nami. Treba ich poznať.

Zdroj: Pravda, 17. 12. 2011

2.4.3 Ivan Kadlečík, spisovateľ

Karol Plicka, Karol Valíček, Iva Kadlečíková, Albín Brunovský: Prekrásny Janko (Rozprávky rumunských Slovákov) (VirVar)

Prekrásna kniha rozprávok s krásnymi ilustráciami **Albína Brunovského** vznikla na podnet jeho syna Daniela. Rozprávanie **Karola Valíčka**, repatrianta z Rumunska, zachytil na magnetofónový záznam nezabudnuteľný **Karol Plicka** a do literárnej podoby upravila **Iva Kadlečíková**.

Zdroj: Pravda, 18. 12. 2010

Poznámka: **Ivan Kadlečík** je muž **Ivy Kadlečíkovej**.

2.5 Viktor Frešo, výtvarník a hudobník

Fedor Frešo: Sideman, **Tomáš Berka:** Blumentálske blues, **Július Satinský:** Expedície

Zdroj: SME, 28. 12. 2011

Poznámka: **Viktor Frešo** je syn **Fedora Freša**.

Delikt 3: Propagácia vlastného vydavateľstva

3.1 Pišta Vandal, hudobník, spisovateľ a vydavateľ

Nebudem sa tváriť, že som nad vecou, keď nie som. Najlepšou knihou v roku 2012 na Slovensku je Život je krátky od **Lucie Piussi**. Prečo? Lebo je to kniha bez pretvácky, lebo je to kniha krásne napísaná, lebo je to kniha, ktorá perfektne vyzerá a mám k nej osobný vzťah, nakoľko som ju vydal. Odporúčam všetkým. Zdroj: iLiteratura.cz, 1. 1. 2013

Poznámka: **Pišta Vandal** je konateľ, spoločník a riaditeľ vydavateľstva **Limerick**, ktoré vydalo knihu Život je krátky.

3.2 Ľubica Somolayová, literárna vedkyňa

Michal Habaj: Michal Habaj (Ars Poetica 2012)

Básnickú knihu Michal Habaj považujem za zásadné dielo, ktoré v prostredí slovenskej literatúry v roku 2012 vzniklo, predovšetkým pre jej razantnosť, nekompromisnosť, ale aj schopnosť neuhýbavo sa vystavovať zásadným otázkam našej „ľudskej“ identity. Každodennosť a profánnosť je tu konfrontovaná s ľudským cnením po presahu do nadprirodzenej sféry, po spiritualite, v konkrétnych a často až banálnych výjavoch sa odhaľujú zasunuté vyššie významy. Autor sa púšťa do skúmania zmyslu krásy, oblasti v súčasnej poézii obozretne obchádzanej, má odvahu púšťať čitateľa do osobných sfér, celkom priznane spracúva témy z autopsie, ale všetko sa to deje mimoriadne dôstojne, rafinovane, a to aj vďaka obdivuhodnému narábaniu s jazykom. Básne vyznievajú závažne, s plnou vážnosťou sa však zároveň spája

ich ostentatívna irónia.
Zdroj: Pravda, 14. 12. 2012

Poznámka: **Ľubica Somolayová** je redaktorka vydavateľstva **Ars Poetica**. V knihe je uvedená ako zodpovedná redaktorka.

3.3.1 Oleg Pastier, básnik, rozhlasový dramaturg, vydavateľ

Iva Kadlečíková: Čítanie myslenia (F. R. & G.)
Kniha plná čitateľských objavov a zázračnej radosti z myslenia.
Zdroj: Pravda, 17. 12. 2011

3.3.2 Oleg Pastier, vydavateľ

Kniha, ktorú **Iva Kadlečíková** nazvala Čítanie myslenia (vydavateľstvo F. R. & G.), nás nabáda zároveň k čítaniu a k radosti z prečítaného. Druhým závažným titulom je prvá slovenská antológia básnického hlavolamu – haiku, ktorá vyšla pod názvom Haiku, haiečku, haiku zelený a stretli sa v nej básnické veličiny: **Štrpka, Štrasser, Hevier, Repka, Litvák, Nusko** a mnohí ďalší. Čítanie na jeden dúšok.
Zdroj: SME, 28. 12. 2011

Poznámka: **Oleg Pastier** je zakladateľ a spolochník vydavateľstva **F. R. & G.** Kniha Haiku, haiečku, haiku zelený tiež vyšla vo vydavateľstve **F. R. & G.**

3.4 Ján Gregor, vydavateľ inaque.sk

Aľa Rachmanovová: Študenti, láska, Čeka a smrť. Je to jeden z najsilnejších príbehov, aký sa medzi prekladovou literatúrou na Slovensku v tomto roku objavil.
Zdroj: SME, 28. 12. 2011

Poznámka: **Ján Gregor** je zakladateľ vydavateľstva **Premedia**, ktoré vydalo knihu Študenti, láska, Čeka a smrť.

3.5 Peter Milčák, spisovateľ a vydavateľ

Balla: V mene otca (**KK Bagala**). **Balla** vo vrcholnej forme. **Juraj Briškár**: Symetrické pozorovania (**Modrý Peter**). Tretia kniha pozoruhodného autora aforizmov a sentencií. Takto sa prekonáva výborná povesť.
Zdroj: SME, 28. 12. 2011

Poznámka: **Peter Milčák** je majiteľ vydavateľstva **Modrý Peter**.

3.6.1 Karol Chmel, básnik, prekladateľ, redaktor

Iva Kadlečíková: Čítanie myslenia (F. R. & G., 2011)
Blahodarná, užitočná a úctyhodná knižka – nezábudka pripomínajúca krajšie roky slovenského literárneho časopisectva, a síce legendárny Krok a Matičné čítanie. Smutno je človeku z toho, koľkí z bohatierov tohto opusu už tašli (... a šeci za tou istou kišasonkou...)
Zdroj: Pravda, 17. 12. 2011

3.6.2 Karol Chmel, literárny redaktor, prekladateľ

Daniel Hevier: Sedemnásttisíc smiešnych sonetov (F. R. & G.)
Táto básnická knižka sa asi skryje v tieni románu Kniha, ktorá sa stane, no i ona je rovnakým holdom literatúre, autorom, príbehom a iným pilierom civilizačných štruktúr, či už horizontálnych alebo vertikálnych, navyše tu ide o smrteľne vážnu hravosť aj jej spochybnenie skepsou, iróniou či humorom...
Zdroj: Pravda, 18. 12. 2010

Poznámka: **Karol Chmel** je spolochník vydavateľstva **F. R. & G.**

Zdroje:

ČORNÁ, T. 2010. Anketa Pravdy – Knihy roka majú Dušek, Dobrakovová a Varga. In Pravda, 18. 12. 2010. Dostupné na internete: <http://kultura.pravda.sk/kniha/clanok/39622-anketa-pravdy-knihy-roka-maju-dusek-dobrakovova-a-varga/>.

ČORNÁ, T. 2011. Výsledky ankety Pravdy Kniha roka 2011. In Pravda, 17. 12. 2011. Dostupné na internete: <http://kultura.pravda.sk/kniha/clanok/40131-vysledky-ankety-pravdy-kniha-roka-2011/>.

ČORNÁ, T. 2012. V ankete Pravdy Kniha roka zvíťazili Habaj a Houellebecq. In Pravda, 14. 12. 2012. Dostupné na internete: <http://kultura.pravda.sk/kniha/clanok/76978-v-ankete-pravdy-kniha-roka-zvitezila-poezia/>.

JÍLEK, P. F. R. 2013. Slovenské knihy roka 2012. In iLiteratura.cz, 1. 1. 2013. Dostupné na internete: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/31041/slovenske-knihy-roka-2012->

KUL. 2011. Kultúrna udalosť roka 2011 je film Dom. In SME, 28. 12. 2011. Dostupné na internete: <http://kultura.sme.sk/c/6196258/kulturalna-udalost-roka-2011-je-film-dom.html>.

REDAKCIA KULTÚRY. 2012. Pozrite sa, ako hlasovali osobnosti v ankete o kultúrnu udalosť roka. In SME, 21. 12. 2012. Dostupné na internete: <http://kultura.sme.sk/c/6645771/pozrite-sa-ako-hlasovali-osobnosti-v-ankete-o-kulturalnu-udalost-roka.html>.

Poznámka: Čierna listina sa bude priebežne aktualizovať.

MAJA PASTOREKOVÁ

SĽUB MLČANIA

Pocta Frabatovi

(magickorealistickej poviedka)

Maja Pastoreková (Zvolen, 1985), farmaceutické štúdiá v Bratislave a v Prahe. Toto je jej prvý publikovaný text. V najbližšej budúcnosti chystá zbierku poviedok.

Nech nikto nejde ďalej. Vidím zadné vrátka a pokúša ma vykúpiť si nejaký čas len pre seba. Relatívne najviac prípadov sa vyskytlo v súvislosti s aktivitami. Na druhý deň ráno sa válam v posteli. Ale o tom viac až v praktickej časti. Zatiaľ som len vydesená, že by to mohla byť pravda.

Nech postačí takáto stručná úvaha.

Možno nadobudnem pocit, že moja ruka sa mení na rukavicu. Všetko som pripravila podľa návodu a teraz sa sústreďujem len na precvičovanie. Vysúvam svoju mentálnu ruku z tej, ktorá drží kyvadlo, a nechávam ju ležať vedľa hmotnej ruky.

Možno nadobudnem pocit.

Nie, nie, nemusím sa opraviť, ale aj tak musím poznamenať, že je to inak, je to tak, že pocit nadobúda mňa. Používa ma ako rukavicu. Ale radšej nebudem prezrádzať nič zásadné. Najdôležitejšiu časť, takrečeno základňu celého systému, väčšina spisovateľov aj tak vynecháva. Buď pre úplnú neznalosť problematiky, alebo z iných pádných dôvodov.

Nech nikto nejde ďalej, kým sa neubezpečí, že sa nezľakne.

Zvláštne gymnastické cvičenia neuvádzam, tie si aj tak každý zostaví sám, primerane svojmu veku, vzdelaniu a ohybnosti. Teraz si fakt strieľam. Podvrtné synonymické výrazy. Pretože vzdelanie plus ohybnosť rovná sa vek. Tak akéže enumerácie? Takto by sa kadekto mohol prepracovať až do štyridsiatky a dúfať. Ale poďme ďalej.

Nech nikto nejde ďalej, kým dokonale nezvládol všetky cvičenia. Len čo máte podľa návodu prichystané všetko, vysuňte mentálnu ruku. Možno nadobudnete rukavicu. O tejto schopnosti sa už popísalo mnoho kníh, no žiadna z tých, ktoré sa mi dostali do rúk, neposkytovala ani ten najmenší, najjemnejší praktický návod. Nech sa teda nikto neľaká námahy, pretože prv či neskôr do cieľa príde každý. Prečo je duch nesmrteľný, vysvetlím nižšie, ďalej.

Vysvetlenie: o tomto námete hovorím v zvláštnej kapitole o introspekcii. Týmto považujem jednu z kapitol za uzavretú. Môžeme urobiť ďalší krôčik.

Obdivujem obrys jeho ramien. Zármatok sprevádza množstvo obranných mechanizmov. Porozprávam o tom viac v praktickej časti tohto diela. Nech sa nikto neľaká. Človek, ako je známe, podlieha zvykom. Času nezostáva.

Urieknutie nazývané aj zočenie, z očí a podobne. Najjednoduchší druh vonkajšieho vplyvu. Fenomenologicky na rozhraní bežného energoinformačného útoku a osobného adresného neprofesionálneho vplyvu. V knihe, ktorú som práve odložila, som čítala, že hlavná hrdinka neznáša ľudí, ktorí nevedia oddeliť svoj súkromný život od života profesionálneho.

Uhladila si sukňu a vykročila k dverám. Celý čas trpela, aby sa o niečo nepokúsil. V tomto meste ide byť dneska jarmok. Už teraz sveta plno po uliciach. Jeho drobné očičká zúžili sa a zas žiarili ako zaránky. Cestou domov sa dostala do príšernej zápchy. V aute, ktoré stálo vo vedľajšom pruhu, sedel za volantom prešedivý elegán a neustále po nej pokúkoval.

Času nezostáva veľa, preto si ho musíme zadeliť tak, aby sme sa v čo najväčšej miere mohli venovať svojmu vzostupu. Nech postačí táto stručná úvaha. Telefonáty nenechávajú na seba dlho čakať.

Podstatou tohto druhu vonkajšieho vplyvu je využitie určitých vlastností hmoty, a to konkrétne možnosť jej preštruktúrovania presne urobenými tradovanými profesionálnymi praktikami tak,

aby fungovala ako filter alebo ešte presnejšie ako šošovka či hranol. Taktó zmenená hmota zachytáva z prostredia rozličné škodlivé žiarenia. Pre fyzikov, najmä v období pred kvantovou fyzikou, to znelo veľmi paravédecky.

Prezerám si tú ženu – dievča, ktoré je s ním. Nikdy som si nemyslela, že by som sa raz v niečom mohla podobať na matku. V jednej slovenskej dedine. O podrobnostiach špecifického pôsobenia živlov na rôznych úrovniach sa čitateľ dozvie z ďalšieho obsahu. Nateraz nech postačí toľkoto. Čím ďalej kráčal, tým menej bol povedomý sám seba. Všetko sa mu pomútilo v hlave; nezná či sníva a či v skutočnosti kráča; len udalosť s jalovicou mu nezišla z umu.

Počas pätnásťročného manželstva sa už naučila, že tieto stavy pominú. Prepuknú na základe nepodstatnej maličkosti. V istom zmysle ich treba vypotiť. Ako chrípku. V jednej slovenskej dedine sa v priebehu roka rozšírilo množstvo rozličných telesných ochorení. S nejasnou i bežnou diagnózou. A objavil sa aj prv nebývalý jav – samovraždy. O mentálnych úrovniach by som toho mohla povedať ešte veľa, najmä o špecifických vlastnostiach jednotlivých bytostí.

Vyložil si jej natiahnutú nohu na plece a zrýchlil tempo. Obmedzená šírka pohovky limitovala pohodlnosť aktu. Nadvihla bedrá a vyšla mu v ústrety. Obom bolo jasné, že sa blíži finále. Chlapovi, ktorý ju pred rokmi vymenil za prvú kravu, ktorá mu skrížila cestu.

Kráčala domov v podozrivo vzletnej nálade. Zabrало by veľa miesta, keby sme chceli uviesť všetky kvality ducha so zreteľom na živly. Je dvojnásobne žiaduce, aby som toto odvetvie dôkladne spracovala. Ale prv než dokončím teoretickú časť, ktorá tvorí teoretickú základňu systému, každému odporúčam, aby ju neprešiel letmo, ale všetko, čo tu bolo uvedené, si osvojil usilovným premýšľaním.

Vidím zadné vrátka a pokúša ma. Obrys. Vydesím sa pri pomyslení, že by to mohla byť pravda. Tá krátka chvíľa stačí, aby naskočila zelená.

Zvažujem, či by som sa nemala uchýliť ku klamstvu. Chytro sa obliekol, kľakol k stolu a nábožne sa modlí. A ona len pradie a pradie, ani len nepozrie na muža. Na druhý deň ráno sa válam v posteli. S priestorom sa tiež niekedy dejú veci. Druhá kategória zahrňuje funkcie, ktoré sú menej automatizované. Krátko nato zaspávame, ale potom okolo polnoci sa zobudzame a rozvíjame rozsiahlu debatu.

Zvláštne gymnastické cvičenia. Tieto strediská, alebo lotosy, nemienim teraz podrobnejšie opisovať. Neskôr sa k nim vrátim. Príslušnú literatúru si môže nájsť každý sám. Objemná kniha s pútavým obsahom by sa dala napísať o pôsobení jednotlivých magnetických a elektrických fluíd. Na hmotnej úrovni.

Ak sú už raz takto zhmotnení a zhuštení, že sa s nimi môžete zhovárať ako s ľuďmi, budú vás naliehavo prehovárať, aby ste ich nezničili. Musíte byť nekompromisný. Už viete, že ich nebudete potrebovať. Ale ak ešte máte ďalšie úmysly, musíme pouvažovať o mieste, kde ich budete môcť skladovať. Ak sa doposiaľ poctivo riadili uvedenými inštrukciami, viete, že nepotrebujete žiadnu špeciálnu komôrku. Môžete ich uschovať na vhodnom mieste v stene. Budú sa tam cítiť tak dobre, ako keby poletovali vo voľnom priestore. O tom, ako to uskutočniť, sa tu zmieňovať nebudem, pretože by to prekročilo rozsah tohto diela.

Po krátkej odmlke na oboch stranách sa zdalo, že nastane trápne ticho a žiadna zo žien sa neodváži položiť prvú otázku. A akože by neplakala? O seba ona nedbá nič, ku sviatkom nehotuje sa ničím, neobzrie sa o žiadnu vec. Ak sa vám podarí pozvoľna chodiť po miestnosti tak, ako keby ste sa nachádzali vo svojom fyzickom tele, otvorte dvere. Pokúste sa o to.

Pokúste sa, krôčik za krôčikom, odísť z miestnosti. Odísť a prejsť. Najprv len do susednej miestnosti. Napríklad do kuchyne, kde si silou vôľovej predstavivosti predstavíte predmety. Tie si po tom, ako sa vrátite do svojho fyzického tela, porovnáte s ich skutočnými predlohami.

O tomto námete hovorím podrobnejšie v zvláštnej kapitole o introspekcii. Ale všetko má svoj čas. Zaleziem do obchodu a predstieram tam, že som uchvátená akváriom. Pravda, je to prídaleko; kým by ste ta prišli, mnoho krcov by ste podrali: preto žite.

Trochu nahrbené plecia, mierne vyklenuté brucho, chudé pavúčie nožičky. A predsa sa mi tento muž vidí oproti manželovi nesmierne sexi. Sedím so skríženými nohami v rohu izby. Aké chemické vzorce spôsobovali, že sa pasiem pohľadom na vyžitom štyridsiatnikovi?

Na druhý deň ráno. Krátko nato zaspávam. Rozsiahla debata. Uchýliť sa ku klamstvu. Prezerám si tú ženu. Zaleziem do akvária. Gymnastické cvičenia. Lotosy. Prečo je duch nesmrteľný, vysvetlím neskôr.

Chcem zdôrazniť principiálnu odlišnosť kľatby od prekliatia, o ktorom bude reč nižšie. Tvarovo blízke slová, bežne sa však používajú skôr promiskuitne. Pod kľatbou rozumieme vplyv miesta. Neadresný vplyv, čiže s určitým dopadom na každého, kto sa tam istý čas zdržuje. A prekliatie? Ide o javy, pri ktorých jednorazový, neopakovaný akt vyvoláva vytvorenie koncízneho informačného programu – paketu so všeobecne deštruktívnym určením v zdravotnom somatickom zmysle alebo so špecializovanými cieľenými narušiteľskými prvkami. V ťažkom vzduchu nevelkej miestnosti sa jej zmocňoval útlm.

Najviac zo všetkého si želala byť neviditeľná.

Čakala, či nenapíše niečo podstatné.

Prezradila som niečo? Myslím, že nie. Sľub mlčania dodržiavam. Nemusím siahať ani po šifrách. Strážca prahu poľahky pomúti myseľ každého, kto sa približuje s nečistými úmyslami alebo pódcenil prípravné štádium. Môžem vyklopiť čokoľvek, ľudí rýchlo opustí trpezlivosť. Nedostanú sa ani len k tomu, aby sa začali cibriť vo vytrvalosti.

GORDI: Kafka, Michaux

Spolahlivá hra s neistými pravidlami

Ivan Štrpka vo svojom voľnobežnom uvažovaní nazvanom **Predbáseň** cituje Henriho Michauxa, ktorý v rozhovore s Robertom Bechonom vraví toto: „**Jedna Kafkova myšlienka z jeho denníka, na prvý pohľad prekvapujúca, myslím, hovorí, že pre neho je podstatou života písať, že je to spôsob, ako lepšie žiť so svojim nešťastím v jednej domácnosti. Pre mňa nie. Vždy som váhal pokračovať v písaní.**“

Kafka a Michaux: dve podľa mňa určite protichodné literárne osobnosti dvadsiateho storočia. Franz Kafka bol vplyvnejší. Michauxov vplyv sa prejavoval zrejme nenápadnejšie: na periférii periférie, čiže kdesi v hraničnom pásme surrealizmu. Jeho mikrohrdina Plume sa zaraďuje medzi kafkovské charaktery. Zvláštne však, že to, čo je na ňom surreálne, je zároveň jeho realistickou črtou. O Kafkových postavách väčšinou vieme, v ktorom zo svetov sa pohybujú. Michauxove vykazujú známky šamanistickej bilokácie, prítomnosti v dvoch svetoch, z ktorých jeden je snový, nevieme však ktorý. Oba sú hrozivé, plné pascí.

Kafka sa ocitol v „centre“ modernej západnej literatúry, Michaux nie. Humor nechýbal ani jednému z nich. Jeden rozprával vtipy, druhý písal grotesky.

Kafka o cestovaní sníval, kým Michaux skutočne cestoval. Nielen zemepisne.

Kafka sa v živote možno trápil, ale nie až natoľko, aby nevládal písať. Michaux s písaním zápasil. Z odstupe času sa zdá, ako keby Michauxovo pero bežalo po papieri s väčšou ľahkosťou než pero Kafkovo.

Kafkovo písanie je súdnou správou o jednom odchádzajúcom svete, o minulosti: pestrý súpis Veľkého odhalenia, čiže toho, čo práve prebieha. Michauxovo písanie, hoci nie otvorene, smeruje k otázke: aká bude podoba budúcnosti? Ak sa postava ako Plume (a takých je vo svete nespočetne) musí takto šeredne potkýnať životom – aká bude budúcnosť? Nielen Plumeova, ale aj naša.

U Michauxa nejestvuje budúcnosť, len magická prítomnosť. Kafka budúcnosť nahrádza (zastiera) snovou víziou.

Kafka je minulosť: jeho písanie je pedantne premyslený spôsob, ako sa vyrovnávať s vlastnou pochopiteľnou minulosťou a s neprehľadnou prítomnosťou. Michaux je jedna z možných budúcností, čakanie na okamih, keď písanie ustane. Jeden z Cioranových aforizmov znie:

Prestal písať, lebo už nemal čo zakrývať.

Kafka bol ukážkovým obyvateľom (a obdivovateľom) Západu, spokojným občanom technicko-byrokratickej civilizácie. Áno, spokojným bol – napriek svojim jeremiadam. Michaux taký nebol. Ten bol zo Západu zhrozený, utekal od neho. Spokojnosť nenašiel ani na Východe.

Kafka si želal, aby jeho diela zničili. Želal si to skutočne? Možno bol skutočne prorokom a plne si uvedomoval, že jeho proroctvá sa čoskoro naplnia, no chcel, aby na to ľudia prišli sami. Alebo pochyboval o závažnosti svojich proroctiev. Iba sa hral. Generácie ďalších spisovateľov a čitateľov sa do tejto hry dali zatahnuť. Mnohí z Kafkových čitateľov uverili, že aj oni sú spisovatelia. Škodné plemeno. Pritom Kafka bol len odvarom zlomku z Dostojevského. Alebo inak, modernejšie: aj Beckett bol len čitateľom Gončarova a Gertrudy Steinovej.

Michaux písal. **Lebo váhal pokračovať v písaní.** Neusiloval sa o vycibrené sformulovanie tajuplných obsahov. Aspoň nie v európskom zmysle. Nechal do seba preniknúť niečo z Ázie. Ako keby si po svojom vyložil Spenglerove a Hesseho predpovede o Matke večného chaosu. Alebo len pochopil,

že žiadna kultúra sama osebe nie je úplná. Gödelovsky povedané: nemôže byť úplná, ak si súčasne neprizná aj svoju neúplnosť. Ale tej neúplnosti treba najprv prísť na kĺb. Sami, zvnútra našej množiny, ju sotva zazrieme. Pomôcť môže azda iba krok do ríše naoko nepochopiteľnej civilizácie. Na čínskej maľbe zakaždým zostane niečo nedopovedané. Západná maľba (ani tá gestická, abstraktná) sa nevládze vzdať svojich didaktických ambícií. Ešte aj na Michauxových výtvarných plochách čosi alebo ktosi pobehuje. Zárodok bytosti, tancujúce medzi rastlinným a živočíšnym bytím.

Kafka zrejme netúžil po tom, aby jeho proroctvá na niekoľko desaťročí nakazili západný intelekt, beztak dosť gniavený Pandorinou skrinkou čoraz menej dôveryhodnej psychoanalýzy. Možno si aj uvedomoval, kam to všetko povedie: k symbióze hypochondrie a spisovateľského remesla. Autori rytierskych románov a ich paródii by asi len nechápavo krútili hlavami. Rehotali by sa. Robustný stredovek. Kolkokrát sa Don Quijote a Sancho Panza ocitli počas svojho putovania v pazúroch úzkosti, choroby, konfliktu? V jednej scéne sa navzájom ovracajú.

Michaux, uprostred toho modernistického karnevalu chorobnosti, vystupuje ako liečiteľ. Liečenie, hoci aj nevedomé, nezámerné: vyčerpáva. Váhavosť prameniaca z únavy. **Váha pokračovať v písaní**, lebo na vlastné oči „videl“ ticho Ázie. Videl kaligrafickú poetiku mimiky, gesta, akcie, čiže náznaky náznakov, šeptom načrtnutý detail, neukončenosť, nekonečno. Videl, ako pozorovaná skutočnosť prechádza do obrazu a obraz do písma. Nepotreboval mlčať, mohol si dovoliť váhať. A mohol pokračovať v písaní. Kafka však zatúžil po mlčaní, no iba po takom západne dramatickom, so svedkami: preto chcel, aby **niekto** zničil jeho diela. Chcel to zrejme tak intenzívne, že mu ten zámer nijako nemohol vyjsť. Nedá sa dohliadať na všetko donekonečna: v tom spočíva tragika údely každého perfekcionista. A ešte v teatrálnosti.

Aký liek podáva Henri Michaux? Liek vyrobený v pekle. Bizarné bytosti, bublavé blaboty (rodia sa a zanikajúce jazyky) a ešte bizarnejšie deje. To všetko čitateľa podesí azda väčšmi ako Kafkove rozprávky. Ako keď sa neznalý cestovateľ vydesí nad tým, čo (u)videl v šamanovom stane. Rituál však, nech už bol akokoľvek hlučný a hrôzostrašný, prinesie predpokladané ovocie. Michauxovo písanie (váhanie) je rituál a rituálom musí byť aj čítanie. Kam toto čítanie vedie? Kam nás chce Michaux nasmerovať? Načo sa pýtať? Musíme sa vzdať vlastných plánov.

Kafka nie je farmaceutik, ale účtovník. Za proroka ho možno považovať skôr len preto, že spísal účet za všetky veľké vízie minulosti. Jeho trestanecké tábory a byrokratické mašinerie neukazujú našu budúcnosť, ale len bohato dekorovanú metaforu súdobej judeo-kresťanskej civilizácie. Čítať takéto súpisy a účty je takisto súčasťou (nejakej) liečby.

Kafka a Michaux: kontrast medzi úradne precíznou správou a kaligraficky vrtkavým cestopisom? Skôr komplementárnosť. Kafka písal o tragike psychických, Michaux o groteske fyzických tumorov. Jeden ako keby predstavoval apolónsky sloh, druhý zas dionýzovský. Domyslíme si.

Kafka nepotreboval drogu, aby sa dostatočne dekoratívne zhrozil nad tým, čo číha v hlbinných chodbách človeka: pre Kafku človek nie je chrám, ale, ako všetci dobre vieme: zámok. Zámok (sekulárna stavba) nemá **duchovný stredobod**, nemá svätyňu, nemá oltár. Nemá priestor, z ktorého sa rebríkom extázy možno dostať do vyšších svetov. Môže mať kaplnku, ale väčšinou ide len o málo navštevovanú prístavbu.

Drogu nepotreboval ani Michaux, no vyskúšal ju. Preto mohol cestovať aj inak ako zemepisne. Aj zemepisné cestovanie spôsobuje stavy podobné narkotickému omámeniu. Podstatné je stratiť zvyčajnú pôdu pod nohami.

Ten, kto sa dá na písanie (na duchovné skúmania), stráca spod chodidiel zdedenú, darovanú, prisúdenú pôdu. Kafka i Michaux lietali, no keď sa pozrieme na ich portréty, z očí im poľahky možno prečítať, že svoju triezvosť nestratil ani jeden z nich. Ich tváre sú v určitom zmysle zdravé, zdravšie ako tváre dnešných spisovateľov, toho škodného plemena.

Kafka a Michaux sa v skutočnosti až tak netrápili. Najmä nie uprostred utrpenia. Ich útrapy mali svoj neotrasiteľný stred. Alebo boli také mohutné, že v najvyšších bodoch svojich výšin prestávali byť útrapami. Predstavovali vlastne vyslobodenie zo sveta, ktorého najväčším prekliatím je, že prestáva cítiť svoje **skutočné** (hlbinné) muky. Kafka i Michaux stoja na úsvite anestetizovaného a simulovaného sveta.

Ten druh zdravia, ktoré vidíme na ich tvárach, na tvárach dnešných spisovateľov už nezazrieme. Na podobné, duchovne neochvejné zdravie už niet času. Nikto si nedovolí luxus váhania. Väčšina len pokračuje. Väčšina dnešných spisovateľov – na pár výnimiek – sa do písania púšťa len s podmienkou. Dnešný spisovateľ skôr, než napíše prvú vetu, spýta sa: „A čo za to?“ Lebo prv než by čokoľvek napísal, chce vedieť, či mu to niekto vydá. Či sa mu **vyplatí** investovať do písania čas a námahu. **Zdravá** zvedavosť. Chce vedieť, aký štýl použiť, aby sa dostal medzi nominantov literárnej súťaže.

Spisovateľský boží zverinec sa neobmedzuje len na súkačov učesaných príbehov, teda na spisovateľov s podmienkou. Sú tu ešte neúnavní tkáči existencialistických absurdít (v intenciách Kafku a Michauxa, ale bez **nadstavby** zdravia) a rusky duniví učitelia národa, nositelia akéhosi patetického (a preto ortodoxného) duchovného pokladu. Tak či onak, tváre týchto spisovateľov pôsobia morózne, rozpito, zdevastovane. Ako keby sa tým (doslova ich nezdravou životosprávou, v ktorej dominuje zelenina alebo alkohol) malo naznačiť, že sú nositeľmi všetkých možných bremien tohto sveta, trpiteľmi, ktorí disponujú magickou, nadľudskou schopnosťou trpieť za nás všetkých. Spasiteľský, no najmä rečnícky komplex. Podľa Ciorana kazateľský pud je v človeku silnejší než pud sebazáchovy.

Michaux v knihe **Barbar v Asii** píše:

V Evrope všetchno končí tragédií. Evropa si nikdy nelibovala v moudrosti (přinejmenším od dob starých Řeků... a už u těch je to dost sporné).

Tragičnost francouzské společnosti, řecký Oidipus, ruská záliba v neštěstí, nabubřelá tragičnost Italu, španělská posedlost tragikou, hamletismus atd.

Kdyby Krista neukřižovali, těžko by v Evropě našel stovku stoupenců.

Vzrušuje nás jeho Utrpení.

Co by dělali Španělé, kdyby neviděli Kristovy rány? Celá evropská literatura je o utrpení, nikdy o moudrosti. Bylo třeba počkat si na Američany, na Walta Whitmana a autora Waldenu, abychom zachytili jiný tón.

I proto jsou Číňané, kteří se pramálo věnují srdceryvné poezii a nikdy si nestěžují, pro Evropana tak málo přitažliví.

Spojivo medzi spisovateľom a múdrosťou, ktorú bol kedysi povoláný hlásať, sa pretrhlo. Na jednej strane sa nám môže uľaviť, veď Cioranove slová znejú dostatočne desivo:

V každom človeku drieme prorok a akonáhle sa ten zobudí, hneď bude vo svete o čosi viac zla...

To najhoršie však na spisovateľskom povolaní (pokiaľ sa ešte stále chápe ako povolanie), nie je vypočítavosť (neochota riskovať stopercentnú spisovateľskú existenciu) ani mefistofelovská hra na intoxikovaného intelektuála a neuznaného duchovného učiteľa, ale oná uzavretosť v jazyku, vo vlastnej, prepytujem, kultúre.

Bezvýchodiskovú situáciu spisovateľa už pred desaťročiami brilantne popísal vo svojej **Dusivej kultúre** Jean Dubuffet:

Umělci si uvědomili, jakou svobodu jim nabízejí vyjadřovací způsoby, osvobozené od tíživého omezení slovní zásoby, objevili možnosti, které jim nabízejí jejich vlastní prostředky, totiž tříbit myšlení na nekonečně širším poli než spisovatelé, zmocňovat se ho mnohem bezprostředněji a důkladněji než oni, přenášet ho na mnohem větší vzdálenosti a odhalovat mu síly, o nichž už nemělo tušení, protože je vinou ochromující dominance literatury dávno zapomnělo. Tak se stalo, že vzájemné postavení umelců a spisovatelů se nyní obrací. Spisovatelé v poslední době teskní po obnovení svých pozic, a proto se spešně pokoušejí následovat umělce po nových cestách, které před sebou vytyčili, přizpůsobit svůj starý nástroj nové hudbě a dokonce obhajovat své tradiční výsady. Chybí jim k tomu nicméně rozhodnutí, které

REHÚŠ: Rydzoňová

provedli umělci, totiž opustit starou loď a směle se nalodit na novou. Nechuť spisovatelů bezpodmínečně opustit překonané a jalové duchovní postoje pramení bezpochyby z toho, že literatura byla v posledních pěti či šesti stoletích velice živá a plodná, zatímco výtvarná umění se svými madonami a akty vydávala od středověku pouze plody žalostné duchovní bídy. Bezesporu právě tato dlouhá podřízenost, tato dlouhá strnulost dnes umělcům dovoluje, aby s mnohem větší lehkostí zavrhl tradiční postupy a hromadně – dalo by se říci jednotně – se oddávali novým výbojům, zcela odděleným od minulosti, zatímco celá literatura se potácí ve své nerozhodnosti, v bázlivých pokusech omladit tradiční kulturu, ve svých hybridech, ve snaze o roubování nového ducha na své staré větve.

Museli tieto slová zaznieť z úst neliteráta? Lebo spisovatelia, pokladaní za duchovný výkvet spoločnosti (t.j. za tých, čo s predstihom uvažujú namiesto druhých), stratili aj posledné zvyšky sebareflexie? Zostalo im len lipnutie na slovách (zabudli predsa, že píšuci človek je len dôsledkom filozofa, a ten si hocikedy môže zvoliť nielen mlčanie, ale aj iné formy prejavu) a na recyklácii zdedených foriem. Dubuffet:

... a přestože touží po novosti a přesvědčují se o jejím dosažení, nejsou schopni dosáhnout ničeho víc, než že k té nejortodoxnější literární tradici připojí další umně sestavený článek, zatímco ostatní umělci jsou dnes daleko před nimi. Aby se myšlení osvobodilo od kultury, aby znovu omládl, musí se zbavit slovní zásoby.

Väčšinový spisovateľ alebo spisovateľ pevne zabudovaný vo svojej domácej kultúre sa asi nebude chcieť zbaviť slovnej zásoby, čiže jeho situácia zostane naďalej bezvýhodisková. Literatúra – ako to už vidíme niekoľko desaťročí, minimálne od konca druhej svetovej vojny – sa stáva čoraz nudnejšou, otravnejšou a zbytočnejšou. Na dôvažok ju husto fackuje biznis. Čakanie kritikov na zlatý vek prózy a poézie je číry alibizmus: postaveniu spisovateľa a jeho diela nepomôže ani obroda rozprávania, ani reštaurácia rytmu. Vo svete, v ktorom dramaticky klesá záujem o tradičný spôsob čítania, uzatváranie sa do domácich (dejepisných i rodinných) románov a ešte domáckejších zvukov a rytmov povedie len k nepochopeniu, zmätku a tichu. Nie každé zmlknutie má liečivý účinok, ale čo ak práve toto (takéto) ticho pomôže vyliečiť literatúru z jej vlastných ilúzií?

Spisovateľ sa stáva dôkladne zbytočným, čo však neznamená potvrdenie názoru, že v konečnom dôsledku je písanie aj tak len podružné, voľnočasové remeslo. Spisovatelia sú škodné plemeno. Tak väčšina dnešných spisovateľov, ako aj väčšina vydavateľov (t.j. chovateľov spisovateľov) nerobí nič iné, len recykluje svoju bezradnosť, revitalizuje jalovosť a egomaniacky udržuje pri živote prežitú nudnú, samoučelnú schematicke prejavu tzv. literárneho života.

Napriek vyššie vyslovenému som však presvedčený, že spisovateľská profesia bude raz musieť byť uznaná ako plnohodnotná. Ako podrobná, potrebná práca. K takémuto uznaniu ale nikdy neprispajú žongléri písaneho slova, ktorí si automaticky volia ľahšiu, spoľahlivejšiu cestu zdedených pravidiel, foriem a noriem. Pretože tí literatúru potrebujú len ako jednu z barličiek svojho egocentrizmu, ako príležitosť ukázať, že písanie je niečo, čo zvládnu hocikedy, za akýchkoľvek podmienok, takpovediac „ľavou zadnou“. To, čo sa dnes na Slovensku (a keď sa človek lepšie rozhladne, tak nakoniec všade) vydáva za súčasný literárny poklad národa, je len koníčkarské slohovanie, (temer nevedomá) hra na literatúru, hra na spisovateľov.

Hra na spisovateľa. Nezávideniahodná hra. Spoľahlivá hra s neistými pravidlami. Azda nikto nie je ochotný **byť** spisovateľom, ale takmer ktokoľvek je ochotný **hrať** sa na neho. Takmer nikto už nepodstupuje riziko váhania. A nikto si nezamieňa podstatu svojho života s písaním. Bez prevzatej slovnej zásoby.

Zalúbená žena rozum nemá

Na záložku najnovšej knihy Nóry Ružičkovej napísala: „Dávam prednosť knihám, ktoré sú uveriteľné. A chvíľami sa mi zdalo, že autorka ma pozná a píše veci z môjho života. Kniha je krásna, plná pocitov a zaujímavej atmosféry, niet k tomu čo dodať, treba si to prečítať, aby človek pochopil...“ Aký je jej vzťah ku knihám a čo sa jej najviac páčilo na knihe Nóry Ružičkovej? Odpovedá herečka **Gabriela Rydzoňová**.

Aký je váš vzťah k literatúre?

Som taká relaxačná čitateľka, lebo mám rada, keď si pri knihe oddýchnem a nejako ma nezaťažuje. Nečítam síce náročnú literatúru, ale snažím sa v nej nájsť niečo praktické, aby mi to niečo dalo.

Čo máte na knihách najradšej?

Mňa chytí dobrý príbeh a ten by sa mal začať po desiatich stranách, lebo inak tú knihu odložím.

Podľa čoho si vyberáte knihy?

Najprv si prečítam, o čom kniha je, a potom sa rozhodnem. Rada čítam trilery, dobrodružné knihy, hocičo, čo ma zaujme.

Čo práve čítate?

Priznám sa, že mám rozčítaných viacero kníh. Ja som taký typ, že keď ma niečo nezaujme, tak to odložím a zaujme ma niečo iné. Momentálne ma zaujíma všetko o Einsteinovi, čítam jeho životopis, ale najmä ma zaujíma životopis jeho prvej manželky Mileny Maric. Veľmi ma to inšpirovalo k prehľbeniu poznania o vzťahu pána Einsteina a pani Mileny.

Niektorí ľudia požičiavajú knihy, iní vôbec. Ku ktorému typu patríte vy?

Požičiam svoj byt, auto, samozrejme nie manžela, ale požičiam svoje oblečenie komukoľvek, možno aj topánky, veci, na ktoré sú iní ľudia možno citliví, ale čo sa týka knižiek, tak tam sa moja štedrosť končí, pretože vždy, keď niekto príde ku mne a začne obdivovať moju knižnicu a povie mi: „Môžem si požičať?“, tak cez zuby precedím, že nie. A všetci, ktorí požičiavajú svoje knižky a tie dodnes niekde cirkulujú a už sa im nikdy nevrátili, vedia, o čom hovorím.

Máte nejakú knihu, ku ktorej sa stále vraciate?

Možno to vyznie ako ošial, ale veľmi ma oslovila Nóra Ružičková – Práce & intimita. Táto kniha ma z jej diel oslovila najviac.

Vedeli by ste si vybrať svoju naj knihu alebo spisovateľa?

Nóra Ružičková píše zaujímavo, to sa mi na nej páči. Okrem toho ma veľmi zabavila kniha s možno poburujúcim názvom – V znamení Hovna. Ešte som si spomenula na slovenského spisovateľa/spisovateľku s umeleckým menom Maxim E. Matkin.

Nová kniha Nóry Ružičkovej vznikla z prisvojených cudzích textov zameraných na činnosti a problémy týkajúce sa žien, či už ide o procesy, ktoré sa s nimi konvenčne spájajú, alebo o ich intimitu. Autorka na spracovanie tohto materiálu často využíva tie isté techniky, čo niekedy môže pôsobiť mechanicky. Nenudili ste sa?

Táto kniha sa číta sama. Rozhodne ma nenudila, čítanie ma bavilo, príbeh má spád a sled prekvapivých udalostí. Práve skúsenosti vo vzťahoch bývajú totiž tie najtvrdšie. Pre mňa to bola zároveň poučná kniha, lebo v každom z nás je trochu manipulátora, každý muž v našom vzťahu ním potenciálne môže byť a je dobré vedieť to čím skôr odhaliť. Alebo aspoň vedieť si vydobýť svoj zdravý priestor. Pri čítaní tejto naozaj mimoriadne pútavej knihy som si uvedomila, koľko existuje úžasných mužov, ktorých poznám a o ktorých by sa takáto kniha napísať nedala.

Ako sa vám páčil príbeh v druhej časti knihy nazvanej Intimita? Výpovede zoradené za sebou na asociatívnom princípe totiž nevytvárajú fabulu v konvenčnom zmysle. Nedal sa materiál viac vyselektovať alebo usporiadať dômyselnejšie? Nestrácal text miestami na dynamike?

Príbeh je pútavý, dynamický, dobre a rýchlo sa číta... možno aj preto, aby som sa toho chlapa čo najskôr zbavila. Autorka zrejme dosiahla to, čo chcela – vyvolala emócie, zaujala ma, vyprovokovala. Táto kniha vás rozhodne nenechá ľahostajnými!

Čo sa vám na knihe páčilo najviac?

Páčili sa mi prekvapivé a náhle zvraty, až s prvkami detektívky. Ľahko ma to vtiahlo do deja, oceňujem trefné a pravdivé vykreslenie postáv, pomerov aj vzťahov. Takéto manipulatívne vzťahy medzi dvomi milujúcimi sa ľuďmi ma dosť prekvapujú, ale viem, že sú realitou. Pripomenulo mi to text jednej pesničky Beaty Dubasovej, kde sa spieva o tom, ako: „zaľúbená žena rozum nemá...“ Hádám tu ho nájde! Alebo nie?

Ďakujem za rozhovor.

* Otázky kládol Michal Rehúš.

KAPIČIAK: Želinský

O neekologickom správaní lyrického subjektu D. Želinského

Autor poézie **Dominik Želinský** vo svojej debutovej zbierke básní **Čokoľvek iné** (Psí víno, edice Stůl, Praha 2010) na s. 22 uvádza nasledujúce dve stanoviská: „**Trápne triedenie odpadu, ktoré nič nezachráni**“ a „**vždy ten najväčší humus hodím do plastu**“. Už na prvý pohľad zistíme, že s obidvoma stanoviskami je čosi v neporiadku.

Najskôr upriamim svoju pozornosť na prvé sporné stanovisko. V ňom sa triedenie odpadu označuje za trápne. Navyše údajne nič nezachráni. Obyčajne výrazom trápny označujeme ošemetnú či prekérnu situáciu, v ktorej sa človek cíti nesvoj, nie vo svojej koži, nepríjemne. Znamená to, že pre lyrický subjekt Želinského básne je separovanie odpadu niečím neprirodeným, niečím, čo spôsobuje rozpaky. Tu možno postrehnúť základný problém uvažovania lyrického subjektu o separovaní odpadu. Napriek haldám informácií o separácii mu táto činnosť spôsobuje úzkosť a nepríjemné pocity. Práve použitie prívlastku trápne v súvislosti s triedením odpadu považujem za zásadný problém lyrického subjektu. Lyrický subjekt totiž zrejme chodí po svete so zavretými očami.

Len tak na okraj pre ilustráciu dnešnej masívnej odpadovej osvetly použijem príklad z prostredia mesta Trnavy. V tomto meste začiatkom kalendárneho roka 2012 dostali jeho obyvatelia informatívne letáky o separovaní a vývoze odpadu. Bolo ich vytlačených 25 000 kusov. Dokonca aj radnica prispela na vytlačenie letákov sumou 1 000 eur. Nie je to však všetko, podobné letáky dostávajú Trnavčania do svojich schránok viackrát do roka.

Som presvedčený, že pri čo i len troche vynaloženého úsilia by lyrický subjekt zamenil svoj prívlastok trápne za výstižnejší, napr. efektívne, precízne, poctivé, pravidelné a pod. Možno by tiež stálo za zváženie n budúce situovať subjekt básne do prostredia niektorého z trnavských sídlisk a pouvažovať či pohrať sa so psychológiou subjektu a jej prípadnými zmenami pod vplyvom prostredia a aktivity mestského zastupiteľstva.

Ďalšou problematickou časťou tohto výroku je mylná predstava, že triedenie odpadu nič nezachráni. Ani toto tvrdenie nie je v najlepšom poriadku, je dobre známe, že 1 tona zberového papiera zachráni až 17 stromov, tiež, že ak sa vráti do sklárne 1 milión sklenených fliaš a pohárov, ušetrí sa pri výrobe nových výrobkov až 300 ton sklárskeho piesku, 1 000 ton sódy, 60 ton vykurovacieho oleja, 0,76 mil. m³ zemného plynu a mnoho elektrickej energie, ďalej, že z recyklovaných PET fliaš sa vyrábajú odevy, a známe je aj to, že recykláciou 1kg železného šrotu sa ušetrí 2 kg uhlia, 4 kg železnej rudy, 4 min. a 20 sek. práce. Takto by sme mohli pokračovať ďalej. Preto jednoznačne platí, že triedenie odpadu môže prispieť k záchrane, resp. ako je uvedené o zopár riadkov vyššie, k úspore napr. práce, zemného plynu, vykurovacieho oleja, železnej rudy a pod. Preto by bolo vhodné pôvodné stanovisko „Trápne triedenie odpadu, ktoré nič nezachráni“ preformulovať napríklad takto: „Precízne triedenie odpadu prispieva k šetreniu prírodných zdrojov“ alebo jednoducho takto: „Recykláciou 1 kilogramu železného šrotu sa ušetrí 2 kilogramy uhlia, 4 kilogramy železnej rudy, 4 minúty a 20 sekúnd práce“.

Teraz sa pustím do druhého výroku, ktorý dokumentuje nezodpovedné správanie lyrického subjektu. Dôvod je prostý, ak niekto vhodí (použijem Želinského výraz) „humus“ do nádoby určenej na plasty, znehodnotí tak celý jej obsah. Zároveň zmarí úsilie mnohých iných ľudí. Tu už sa dotýkame nielen ekologických zásad, ale aj tých morálnych a etických. Dodržiavanie kvality separovaného odpadu má veľký význam pre triedenie odpadu. Takisto je dôležité si uvedomiť, že do kontajnerov nemusia patriť všetky druhy plastov, to závisí iba od danej obce a od jej schopnosti recyklovať buď všetky druhy, alebo len niektoré (najčastejšie sú to PET fľaše). Preto navrhujem prehodnotiť aj toto stanovisko. Upravené by mohlo vyzeráť napríklad takto: „Do kontajnera určeného na plast hodím vždy iba plasty, lebo pokiaľ sa do zberných nádob umiestni aj zmiešaný odpad, môže dôjsť k znehodnoteniu celého obsahu zberného voza“.

Domnievam sa, že na záver, namiesto zbytočných rozbujských rekapitulácií, postačí iba znovu uviesť obidve sporné stanoviská po úprave.

Precízne triedenie odpadu prispieva k šetreniu prírodných zdrojov.

Do kontajnera určeného na plast hodím vždy iba plasty, lebo pokiaľ sa do zberných nádob umiestni aj zmiešaný odpad, môže dôjsť k znehodnoteniu celého obsahu zberného voza.

* **Jakub Kapičiak**

KAPIČIAK: Ružičková

Priestorom seaprojekcií

Nóra Ružičková patrí na Slovensku k už etablovaným autorkám poézie. Vydala viacero zbierok. Naposledy jej vyšla konceptuálna zbierka **Práce & intimita** vo vydavateľstve Aspekt (2012). Ja som sa však rozhodol siahnuť po jej debute z roku 1998 s názvom **Mikronauti** (Drewa a srd, Banská Bystrica) a zamerať sa na úvodnú báseň z tejto zbierky (s. 7 – 8).

Červená bodka
okolo nej biely kruh
a všeobjímajúci ružový
celé rozostrením zjemnené

ruža v čase
množstvo vrstiev
odhalila v rane

rana je priestorom seaprojekcií
uzol (v nej) dotykom so sebou

kontakt rúk
uzol čiar života
ruka novorodenca a starca
ich podoba (v nej) splynula

zrazu sa vidíš v zrkadle
ako na seba nepozeráš
zaostruješ detail
celok nevnímaš

všetko ponor do tmy
zasviet' šípku
ukazujúcu jediné miesto pokoja
uprostred mnohých miest činu

ľad pod ktorým je jasno

čosi čo sa vírivo rozbaľuje
v tomto bode svetla

malý anjel v žiarivej maternici

všetky čierne pančuchy
visia dole lonom
nad твоjím spiacim dieťaťom
ako strážne zvieratá

nad твоjím nahým dieťaťom
visí ľadové vajce

na tvoje zázračné dieťa
padajú kvapky
hrotom nadol
a driapu vzduch
ktorý spolu dýchate

Začnem priamo prvým štvorverším. Prvé štvorveršie vytvára jednoduchý obraz. Akoby sa pred našimi očami zjavovala jednoduchá abstraktná maľba: „**Červená bodka /okolo nej biely kruh/ a všeobjímajúci ružový/celé rozostrením zjemnené**“. Vytvára sa iba prvý zrakový dojem z obrazu, popíšu sa najzákladnejšie a najzreteľnejšie črty danej maľby. S touto predstavou korešpondujú predovšetkým ilustrácie. Tie zobrazujú abstraktné čiernobiele maľby, ktoré, zdá sa, tiež smerujú k centru – bodu („bodke“) alebo z neho vychádzajú. „Bodkou“ sa navyše označujú aj básne bez názvu. Táto „bodka“ sa nachádza aj namiesto názvu interpretovanej básne. Musím však priznať, že tieto abstraktné ilustrácie nadobúdajú počas čítania rôzne významy, o tom ale teraz reč nebude. Po prvotnom prečítaní úvodu básne sa teda pred nami zjaví maľba. Nemusí to však byť výhradne už jestvujúca, realizovaná maľba, rovnako tiež môže ísť o náčrt výtvarníka, ktorý si takto jednoducho zaznamenal svoj nápad. Nech je, ako chce, máme pred sebou verše nesúce v prvom rade vizuálnu informáciu alebo vizuálny podnet. Po týchto prvých štyroch veršoch pracuje naša predstavivosť na vizuálnej úrovni a takto sa tvoria prvotné asociácie. Zároveň ale nie je nevyhnutné vybrať sa cestou vizuálnych asociácií. Môžeme tiež zostať na textovej úrovni, to znamená pri hypotéze, že ide o zápisky neznámeho výtvarníka, slúžiace ako pomôcka. Myslím si však, že aj táto cesta by nás priviedla hlavne k vizuálnym asociáciám, keďže by nás primäla uvažovať o tejto buď plánovanej maľbe, alebo o vizuálnom vneme zapisovateľa, o prípadnej už realizovanej maľbe, ktorá zapisovateľa zaujala.

Nasledujúce trojveršie už nie je tak jednoducho vizuálne uchopiteľné ako predchádzajúce verše. Do básne vstupuje ďalší element. Záchytným bodom sa tu môže javiť farebnosť. Ruža podobne ako aj rana sa spájajú s podobnými farbami z prvej strofy (červená a ružová). Sama osebe bola prvá strofa otvorená pomerne širokému množstvu asociácií. Druhá strofa zužuje interpretačný priestor, resp. ho koriguje. Kľúčovou sa mi tu vidí najmä rana. Ranu tu možno chápať ako tú červenú bodku z prvej strofy. Lepšie povedané, ako bod s množstvom vrstiev, odhaľovaním ktorých sa dostaneme až do centra. V tomto zmysle je tiež zaujímavý obraz ruže v čase, ktorá postupne stráca lupene, čiže vrstvy, až sa odkryje jediný bod. Dôvod, prečo je dôležité prepracovať sa k takémuto centrálnemu bodu, je uvedený v ďalších dvoch veršoch. Tie vyhrocujú predovšetkým existenciálnu problematiku subjektu. Predtým ale treba povedať, že ranu tu vnímam so zvyčajnými konotáciami, to znamená s bolesťou, utrpením a pod. K prvému z veršov: „**rana je priestorom seaprojekcií**“ možno pristúpiť takto: Pri utrpení (nie je špecifikované, či psychickom alebo fyzickom) si človek vytvára o sebe predstavy, prehodnocuje a hľadá sám seba. Rana sa stáva priestorom alebo podnetom na úvahy o sebe, t. j. priestorom seaprojekcií. V druhom verši, ktorý znie: „**uzol (v nej) dotykom so sebou**“ je kľúčový práve obraz uzla, ktorý predstavuje priamy bod v rane, t. j. to, čo je pôvodom utrpenia (?). Uzol môže značiť komplikáciu alebo ťažko riešiteľnú situáciu, z ktorej potom vyplynulo utrpenie subjektu. Ak sa niečo zauzľilo, zväčša to

znamená, že sa to skomplikovalo. Zároveň sa tým ale vytvorili podmienky na sebaobjavovanie a sebaobjavovanie. Dalo by sa povedať, že práve za takýchto podmienok sa subjekt básne usiluje nahliadať na svoje bytie. Komplikácie môžu byť nástrojom introspekcie. Utrpenie teda svojimi negatívami implikuje budúce pozitíva.

V ďalšej strofe dochádza k posunu. Zatiaľ čo predtým bol uzol prítomný predovšetkým vo význame bodu, z ktorého všetko ďalšie vyplýva, bodu, ktorý aktivizuje, v tejto strofe sa naopak stáva bodom, do ktorého všetko prúdi, ktorý upokojuje a harmonizuje („**ich podoba (v nej) splynula**“). Uzol sa dá teda definovať aj ako kontakt so sebou samým, presne ako keď urobíme uzol na šnúrke, ktorá sa práve v tomto bode dotýka samej seba. V konečnom dôsledku však uzol vždy nesie pozitívny význam, hoci cesty k nemu sa rôznia. Pozrime sa ešte raz na túto strofu vcelku: „**kontakt rúk / uzol čiar života / ruka novorodenca a starca / ich podoba (v nej) splynula**“. Ešte raz sa teraz treba vrátiť k významu uzla ako životnej komplikácie alebo zdroja utrpenia. Aj táto strofa ďalej rozvíja tento motív. Od jednotlivca však postupuje ďalej a dochádza tu k zovšeobecneniu. Deje sa to takto. Vo svojom utrpení človek nie je sám. Pri utrpení nie je nevyhnutná fyzická prítomnosť ďalšieho človeka. Upokojujúco pôsobí už samo vedomie o existencii iných trpiacich.

Ďalšie štyri verše nadväzujú na úvod (rozostrenie). Ide o takmer totožný obraz. V tejto strofe je tiež pohľad upriamený na jeden bod a všetko naokolo rozostrené („**zaostruješ detail/celok nevnímaš**“). V prvej strofe s abstraktnou maľbou (ako som to nazval) je takisto vnímanie upriamené na jeden bod s rozostrenými okrajmi. Za významný moment tejto časti básne považujem zmenu perspektívy z neosobnej na osobnejšiu, t. j. na druhú osobu jednotného čísla. Predchádzajúce verše potom môžu znamenať akýsi vnútorný monológ alebo úvahu subjektu, ktorý zrazu precitá („**zrazu sa vidíš v zrkadle**“), no opäť upadá do predchádzajúceho meditatívneho stavu („**ako na seba nepozeraš / zaostruješ detail / celok nevnímaš**“).

Významný je v tejto básni motív zaostrenia a rozostrenia, resp. priblíženia a vzdialenia. S nimi pracuje Ružičková na celej ploche doteraz interpretovaného textu. Nejde tu iba o vizuálne zaostrenie a rozostrenie, aké vidno v prvej a potom aj (v nateraz) poslednej strofe, no aj o významové. Toto významové zaostrenie/rozostrenie som spomenul už vyššie, ide predovšetkým o zovšeobecnenie spojené s utrpením (od jednotlivca k celku – nastáva rozostrenie). Ďalej ho možno postrehnúť aj v časti s uzlom, resp. s bodom, kde sa na niečo zaostruje pozornosť, akoby sme sa z rozostreného obrazu prepracúvali k jasným a konkrétnym obrazom.

Ako vidno, Ružičková v doteraz interpretovanej časti textu obsiahla všeľudské problémy celej ľudskej histórie a na základe tohto by ju bolo možné zaradiť k ďalším veľkým mysliteľom, akými boli napr. dánsky filozof S. Kierkegaard alebo ruskí veľkani psychologického románu F. M. Dostojevskij či L. N. Tolstoj. V tomto texte som však nútený skončiť pri interpretácii tejto časti básne, ktorá sa nachádza na s. 7. Zvyšok, teda s. 8, už nedosahuje relevantnú kvalitu. Istotne existuje veľa argumentov proti tomuto môjmu kroku, no ako píše aj Nóra Ružičková v interpretovanej časti básne (dokonca v posledných dvoch veršoch!): „**zaostruješ detail / celok nevnímaš**“.

Napokon som sa rozhodol text ukončiť uvedením dvoch alternatív, ako by báseň mohla (alebo mala?) vyzerať.

Toto je prvá z nich:

Červená bodka
okolo nej biely kruh
a všeobjímajúci ružový
celé rozostrením zjemnené

ruža v čase
množstvo vrstiev
odhalila v rane

rana je priestorom seba projekcií
uzol (v nej) dotyk so sebou

kontakt rúk
uzol čiar života
ruka novorodenca a starca
ich podoba (v nej) splynula

zrazu sa vidíš v zrkadle
ako na seba nepozeraš
zaostruješ detail
celok nevnímaš

A tu je druhá:

Červená bodka
okolo nej biely kruh
a všeobjímajúci ružový
celé rozostrením zjemnené

ruža v čase
množstvo vrstiev
odhalila v rane

rana je priestorom seba projekcií
uzol (v nej) dotyk so sebou

kontakt rúk
uzol čiar života
ruka novorodenca a starca
ich podoba (v nej) splynula

zrazu sa vidíš v zrkadle
ako na seba nepozeraš
zaostruješ detail
celok nevnímaš

**všetko ponor do tmy
zasviet šípku**

**ukazujúcu jediné miesto pokoja
uprostred mnohých miest činu**

ľad pod ktorým je jasno

**čosi čo sa vírivo rozbaľuje
v tomto bode svetla**

malý anjel v žiarivej maternici

**všetky čierne pančuchy
visia dole tonom
nad tvojím spiacim dieťaťom
ako strážne zvieratá**

**nad tvojím nahým dieťaťom
visí ľadové vajce**

**na tvoje zázračné diéta
padajú kvapky
hrotom nadot
a driapu vzduch
ktorý spolu dýchate**

*Je to na kokot. Bolo treba to preškrtnúť.

JOZEF IGNATIEV

Na margo sublimácie ľudskej identity, egocentricky (napísaním tohto slova sa jeho význam niekoľkokrát znižuje, ďalej a ďalej) nazývanej „moje vlastné ja“, a základnej definície hauntológie – derridovského pojmu sprítomnenia duchov minulosti, prežívania na pomedzí minulosti, prítomnosti a budúcnosti jedného a iného života, alebo jednoducho na záver vety povedané, reinterpretácie minulého v novom šate budúceho. Na toto margo píšem s prosbou, keďže ja, **Jozef Ignatiev**, som autor z nemilosti, vymyslený pseudonym bez možnosti výberu. Som text a jeho signatúra zároveň. Som heideggerovsky vrhnutý do života, virtuálnej reality bez zastavenia. Nemám krvný tlak, neberiem lieky, nie som červ. Moja úloha/koncept je wikipedická metafora trójskeho koňa. Keď už som, prosím o život, prosím o zatkanie na papier, o zmŕtvychvstanie k vlastnej smrti, o nasratie do huby môjmu stvoriteľovi, autorovi s veľkým a, vlastným menom **Erikovi Kazochlebovovi**.

Cyklická zacyklenosť autorovho tvorstva

Bolo už neskoro večer, keď som si prezliekol pyžamové nohavice. Vstal som z postele a išiel hľadať psa. Pes stál na balkóne a brechal do tmy. Hlavu mal prestrčenú cez zábradlie. Na dvore šumela breza, naľavo od nej stál gaštan. Zvuk, ktorý vydával gaštan, by som šumením nenazýval. V hudobnej terminológii existuje označenie drone, ktoré by na Aesculus hippocastanum, domácky pagaštan konský, pasovalo bezvýhradne presne. Drone je, familiárne povedané, hluková stena rezonančne sa valiacca na žalúdok. Fyzická podstata zvuku. Vyšiel som na balkón, odštipcoval ponožky a nasunul si ich. Uvedomil som si, že prvotne som vstal z postele s cieľom nájsť psa. Pes stál pred mnou. Zvlášťne, že som nepočul jeho štekot. Na balkóne sa mi z podvedomia vynoril sen. Bol mierne zaprášený, bez empatickej vlastnosti. Nechcel sa zžiť s mojim triezvym uvažovaním, no ani ja som takmer nič nepociťoval. Bol to pre mňa sled obrazov. Tým množným číslom si nie som istý. Rýchlo som ho zapísal, aby sa už nikdy nestratil v tomto pre šťastný život veľmi neprajnom svete. Empatia je slovo, ktoré som spoznal na prvej hodine etiky. Odvtedy sa môj slovník cudzích slov značne rozšíril a ponúkol mi idylický brloh nekonečnej hybernácie. Skrývam sa v ňom dodnes. Je to akýsi sterilný svet, ktorý som prijal za vlastný.

Stál som na poli. Sledoval som psy zoradené v kruhu. Bol tam aj môj pes. Niečo žrali. Asi to bolo mäso. Pôvod som neidentifikoval. Odvrátil som pohľad a zbadal rozsvietené okná nového pavilónu nemocnice. Bola tma. Na zvuky si nespomeniem.

To bol ten sen. Tak ako si ho pamätám. Vrátil som sa do bytu. V kúpeľni som pocítil studené obkľadačky, na ponožke som mal dieru, priemer okolo troch centimetrov. Bola to ľavá noha. Spod umývadla som vybral misku. Začal som sa reflexívne usmievať a súčasne vyklepkávať nechtami na plechovú misku. Pribehol pes. Skákal na mieste. Na chodbe som nasypal do misky dve plné odmerky granúl. Chvíľu som sledoval psa, ako je. Bol to zvyk. Jeden z mála.

Obliekol som si staré šušťáky a otcovu bundu, ktorú si priniesol z vojny. Bola zelená. Chvíľu som čakal, kým si pes sadne. Nasadil som mu obojok a vypustil ho na dvor. Zabuchol som a zamkol. Odomkol som, zastrčil do tašky zošit a pero. Zabuchol som a zamkol. Za domom ležalo zbedačené lístie. Nestihlo umierať. Jednoducho umrelo. Neľudsky, bez hrdosti, staroby. Nezažilo svoje vrcholné obdobie, jeseň. Slovo jeseň, odkazujúce v slede asociácií na melanchóliu, pokoj, spomalenie, rozpamätávanie sa, bolo vyhynutým nositeľom. Jeseň neexistuje. Dobehol ju čas. Ten pocit po nej tu však ostal. Číhal za každým rohom. Aj v našom meste.

Prechádzame okolo cigánskej osady. Absolútne ticho. Nepočuť ani mesto za chrptom. Z každého komína sa dymí. Na bráne vedľa osady svieti tabuľa: Objekt monitorovaný kamerami. Za tabuľou trčí z budy chvost. Nasadil som si kapucňu. Ostal som stáť, pes si sadol. O necelých 16 krokov, ktoré som rátal len tak z rozmaru, ležal pri ceste Cigán s tvárou zaborenou v tráve. Čo tam robil, netuším. Naskytá sa mnoho interpretácií, no ani jedna nie je pravdivá. Poznám jeho dvojičku - brata, ich prezývka v meste je Líovci. Myslím, že toto je Brjus. Mohlo by sa zdať, že chcem odkazovať na svetovú kinematografiu, avšak význam je detinsky prostý. Prezývka vznikla na základe šatiek bratov, ktoré nosili uviazané na hlavách, častokrát bez trička. Brjus mal červenú a jeho brat modrú. Ležal tam, aby som si ho nemohol vymyslieť. Aby som ho mohol o pár dní oprášiť z tej špiny a dosadiť mu metaforu, vizuálny pamätník cesty na pole. V sekunde, keď som okolo neho prechádzal, bol pre mňa mŕtvý. Každú ďalšiu si prezliekol status v očiach okoloidúcich, potom sa vyzliekol a uzavrel: ako metafyzická bytosť končím. Pes ho nechal ležať. Nevšimol si ho. Bola chladná noc. Celé toto obdobie viedlo k Dušičkám. Dušičky sú hranicou medzi krásnou melanchóliou a vianočným patologickým, do seba zahľadeným časom.

Prišli sme na prašnú cestu. Fúkal slabý vietor. Donútil som psa, aby si sadol. Odopol som mu obojok. Pes zmizol v tme. Stál som na hranici vyschnutej lúky a poľa. Mesiac vrhal tieň môjho tela do priestoru lúky. Ležal na lúke. Akonáhle som ho zbadal, uviedol ma do rozhovoru s podtitulom: Čo je hudba?

Ja: Všetko.

Tieň: Tehotný príbeh všetkých jednotlivcov, zahlcujúcich spoločnú energetickú sféru reinterpretáciami vlastného ja. Popri tom ani jeden príbeh nebol oplodnený.

Ja: Zvuky pre zvuky. Odcudzenie zmyslov, pocitov, myšlienok. Významová frigidita. Svet mimo nás, na ktorý sa márne snažíme napojiť a zaviesť v ňom logické diaľnice so skúsenostným aparátom. Posledné prírodné rezervácie.

Tieň: Zvuk rovná sa pohyb. Absencia smrti.

Ja: Subjektívna smrť.

Tieň: Zvuk rovná sa pohyb.

Tieň: Som hluchý.

Rozhostilo sa významné ticho. Obaja sme rozmýšľali nad slovami druhého. Potom som sa otočil a chvíľu tieň ignoroval. Volal som na psa. Márne. Volal som ešte niekoľkokrát. Mesto spalo svoj nočný život. Neďaleko odo mňa žiarilo niekoľko malých svetielok. Zvažoval som možnosť priameho pohybu oproti svetelnému zdroju. Nohy postupovali samy bez potrebného racionálneho vysvetlenia. V momente, keď spoznávam svietiace oči, pribehne zozadu môj pes. Stojíme neďaleko kruhu. Psy žerú zdochlinu líšky. V kruhu, jeden po druhom. Je tam aj môj pes. Lepšie povedané, dvojník môjho psa stojaceho a hľadiaceho do kruhu. A potom len tak začalo pršať. Veci sa začali vymykať z rúk. Vo vzduchu visel čudesný pocit. Pocit, ktorý sa nedá usporiadať do písomného radu. Som sklamaný. Líška postupne stráca na objeme a obsahu, jej častice sú postupne rozoberané do všetkých strán. Charakteristický prvok zobrazený na obrázku c9, prírodoveda 8. ročník: huňatý chvost líšky už nikdy nezahliadne nostalgicky cez sklo nazerajúci autobusový pasažier. Nespôsobí škodu na majetku. Nebude inšpiráciou. Naruší reťazec. O pár dní zdochne 90 % pažravých psov na otravu krvi. Všetky zdochliny nájdu v mestskom parku. Bude medzi nimi aj dvojník môjho psa. Správa uvedená v okresných novinách na 6. strane. Článok vyrieši mesačné problémy občanov, vyplývajúce zo strachu vodiť svojich domácich miláčikov do parku, ktorý medzičasom dostal prezývku Psí mlynček na mäso. Necelé dva mesiace po uvedení článku noviny na trhu skončia. Zruší ich mestské zastupiteľstvo na čele s telocvikárom pre zavádzajúce, nielen športové, reportáže.

Pripol som psovi obojok. Obojok k vôdzke. Márna snaha. Pes s mojou váhou vydelenu dvoma predstihol môj úmysel. Priblížil sa ku kruhu. Konečne som pocítil spojitost týchto dvoch svetov. Koho som tam nevidel? Seba samého, teraz, v prítomnosti so mnou. Fyzik by povedal: obraz reálny nezväčšený. Divadelný kritik by medzi nás postavil zrkadlo a dodal: toto divadlo nastavuje zrkadlo ľudskej psyché. Podobne ako v divadle, hrané nie je zrkadlom reálneho, ale jeho obnažená hnusota. Aj tento moment bol obnaženou prostotou. Ale čoho? Herci nenastavujú zrkadlo publiku. Nie. Žijú v pravidlách (menej absurdných, ako má reálny svet) a stelesňujú vlastnosti, do ktorých sa obecenstvo projektuje s orgazmickou radosťou. Bohužiaľ, do vlastností značne teatralizovaných a patologicky patetických. Nakoniec sa všetko neguje, akoby sa nič nestalo, a život pokračuje v zabehnutých hrdzavých koľajach, rozpredaných po menších i väčších skládkach. Publikum vychádza z divadla po niekoľkohodinovom procese zmeny. Zmena tu je. Časová. Človek zostarol. Diváci sa smejú z hercov. Vracia: „Tolká

afektovanosť.“ Herci sa smejú z divákov. V tú istú sekundu horlivo debatujú: „Samá bulvárna prízemnosť.“ Stál som na mieste. Nadobudol som pocit, že pohyb neexistuje a nikdy ani neexistoval. Upokojil som sa. Toto nie je divadlo. Kto je teda ten ja, smejúci sa mi do tváre? A nemal by som sa báť? Tak sa bojím. On sa smeje. Ukazuje mi rukou, aby som sa obrátil chrbtom a odišiel.

„Kto si?“ pýtam sa.

„Ty sa pýtaš mňa?“ odpovedá.

„Ja som ty, no ty si výmysel.“ Dodáva.

„Znie to ako vtip.“ Vravím mu. „Nemám rád vtipy.“ Zahundral som.

„Presne tak, vtip. Čo iné nemá v tejto dobe zmysel?“ hovorí a smeje sa zároveň.

„Písanie, písanie písmen nemá zmysel.“ Zatahujem južanským prízvukom.

„Tak vidíš. A teraz vypadni.“

Pes sa s kňučaním a tečúcimi slinami vrátil k mojim nohám. V ústach mal vôdzku. Vzal som ho, pripol som mu ju o obojok, otočil sa a vliekol ho späť do tmy. Za nami sa vliekli dva tiene. Nemali vôdzku. V dostatočnej vzdialenosti som vybral z tašky zošit. Hľadal som pero. Bolo sivé. Nenašiel som ho. Myslel som, že sa otočím, ale neotočil som sa.

Na poli stojí fotograf. Zbadá, ako prilietá sova. To je ale krása. Vyberá fotoaparát a fotí. Prechádza hľadáčikom krajinu. Mnohokrát sa zastaví a odfoťí. Zrazu ho zarazí vidina. Čo ak by slnko zapadalo, sova by pristávala na strome a v pozadí by svietilo mesto? Skladá fotoaparát naspäť do tašky. V duchu vedie monológ: To je krásna vidina. To mi na dnes stačí. Ide sa domov.

HEIKE FIEDLER

Heike Fiedler, autorka, poetka, intermediálna performerka. Narodila sa v západnom Nemecku, žije v Ženeve. Pracuje s laptopom, papierom, ceruzkou. Zúčastňuje sa medzinárodných festivalov poézie, čítačiek a kolektívnych výstav. Spolupracuje s hudobníkmi zaoberajúcimi sa elektroakustikou a improvizáciou. Získala cenu ženevskej Nadácie pre súčasné umenie (FMAC). Tvorí viacdisciplinárne projekty. Ostatné publikácie: **langues de meehr** (Viacero jazykov/Jazyky mora/Tekuté jazyky), **linear d** (Lineárne d; textový flipbook; vydavateľstvo Der gesunde Menschenversand). Jej preklady nemeckého básnika Franza Mona do francúzštiny vyšli knižne pod názvom **Tactiques de mots** (Taktiky slov; vydavateľstvo Le Clou dans le Fer). Ťažiskové témy: interdisciplinarita a viacjazyčné písanie.

www.realtimempoem.com

t a i p
t a i p
u e m f e

x

e

x

e

x

e

x

e

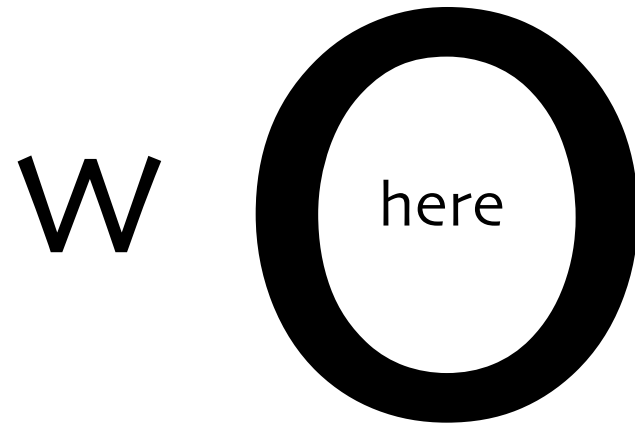
x

e

x

e

x

openclosedopenclosedopen
closedopenclosedopenclosed
openclosedopenclosedopen
closed closedopenclosed
openclosedopenclosedopen
closedopenclosedopenclosed
openclosedopenclosedopen
closedopenclosedopenclosed
openclosedopenclosedopen
closedopenclosedopenclosed
openclosedopenclosedopen
closedopenclosedopenclosed
openclosedopen open
closedopenclosedopenclosed
openclosedopenclosedopen
closedopenclosedopenclosed

Y
UU
T O E
B

B
OO
FACE
K

GOOD
L
E

GÜNTER VALLASTER

Günter Vallaster, nar. 1968 v Schrunse, žije vo Viedni. Študoval v Innsbrucku germanistiku a históriu. Spolupracuje na jazykovedných a literárnovedných projektoch. Autor a od r. 2004 vydavateľ vo vydavateľstve „Edition ch“. Naposledy spolu s Jörgom Piringerom vydali antológiu vizuálnej a digitálnej poézie „A Global Visuage“ (Edition ch 2012). www.guenter-vallaster.net, www.editionch.at

názov série: Cesta k plafónu (2010 – 2012)

I. Tri opice; 2. Bez názvu; 3. A predsa sa točí; 4. Snímka obrazovky; 5. A7 C DoMino; 6. Dys-terrab

S *CR* *A* *SH*
EEN *OT*

Y
O
U
—
I

JÖRG PIRINGER

Jörg Piringer, nar. 1974, momentálne žije vo Viedni. Člen **Inštitútu pre transakustický výskum** (Institut für transakustische Forschung), člen **The Vegetable Orchestra**. Vyštudoval informatiku, pôsobí ako umelec na voľnej nohe a výskumník v oblasti elektronickej hudby, rádio artu, zvukovej a vizuálnej elektronickej poézie, interaktívnych spolupracujúcich systémov, internetových komunít, živej performance, zvukovej inštalácie, počítačových hier a video artu. <http://joerg.piringer.net>

štyri texty vygenerované počítačom

všetky štyri texty vygenerovali počítačové programy.

plan (plán)

napísal som program (v programovacom jazyku Haskell), ktorý vyhľadá 15 slov podobných zadanému slovu (tak ako vo funkcii kontrola pravopisu). ku každému z týchto vyhľadaných slov vyhľadá ďalších 15 slov, takže dovedna nájde 15 x 15 podobne znejúcich slov.

part of (časť)

zdá sa, že databáza sedliackeho rozumu vie, čo je časťou čoho.

pgp message (správa pgp)

pred 10 rokmi som zakódoval text s pomocou PGP a vymazal originál. zmysel textu bude stratený, kým sa niekto nebude unúvať prelomiť kód.

gravity (príťažlivosť)

fyzikálna simulácia aplikovaná na desaťtisíc písmen.

plan plain plane plak plap plat play pali palm palp palt paly pelean
plea pollan plain plan pali plaid plait pilin plane palli pallion plaice
plak plap plat play pleion plane plan place plage plate plain palace
palame palate palea paled paler palet pallone pelage plak plack plan
plap plat play pali palm palp palt paly plea polack polk pulk plap palp
plak plan plat play plop plup pali palm palt paly plea pulp pyla plat
palt plait plate pleat ploat palet plak plan plap play plot palate pali
palm play paly palay playa ply pally plak plan plap plat ploy pali palm
palp palt pali palli pali palm palp palt paly pili plaid plain plait puli
pallid paulie paulin palm pali palp palt paly pilm palame plak plan
plap plat play plim plum palar palp plap pali palm palt paly pulp plak
plan plat play plop plup palar palas palt plat palet pali palm palp paly
pelt plait plate polt palate pallet plak plan paly play palay pally party
ply pali palm palp palt pily playa poly puly parlay pelean plan plea
palea pelon plead pleat pleon pellar pellas plain plane pollan peeled
peeler plea palea plead pleat pleb pled plew pelean pelf pelt pelu
plak plan plap plat pollan pollam pollen plan palla polar pollack pol-
lage pollard pallae pallah pelean pellar pellas pillar

stone is a part of quarter.
quarter is a part of upper.
upper is a part of shoe.
shoe is a part of drum brake.
upper is a part of boot.
quarter is a part of ship.
quarter is a part of hundredweight.
hundredweight is a part of long ton.
hundredweight is a part of ton.
ton is a part of kiloton.
kiloton is a part of megaton.
hundredweight is a part of gross ton.
hundredweight is a part of short ton.
short ton is a part of kiloton.
hundredweight is a part of net ton.
net ton is a part of kiloton.
hundredweight is a part of quintal.
quintal is a part of short ton.
quintal is a part of ton.
quintal is a part of net ton.
quintal is a part of metric ton.
quintal is a part of mt.
mt is a part of united states.
united states is a part of north america.
north america is a part of western hemisphere.

north america is a part of occident.
north america is a part of new world.
north america is a part of west.
west is a part of united states.
west is a part of united states of america.
united states of america is a part of north america.
north america is a part of northern hemisphere.
north america is a part of america.
america is a part of north america.
west is a part of america.
west is a part of the states.
the states is a part of north america.
west is a part of us.
us is a part of north america.
west is a part of u.s..
u.s. is a part of north america.
west is a part of usa.
usa is a part of department of defense.
usa is a part of defense department.
usa is a part of united states department of defense.
usa is a part of defense.
defense is a part of trial.
usa is a part of dod.
usa is a part of north america.
west is a part of u.s.a..
u.s.a. is a part of north america.
mt is a part of united states of america.
mt is a part of america.
mt is a part of the states.
mt is a part of us.
mt is a part of u.s..
mt is a part of usa.
mt is a part of u.s.a..
quintal is a part of tonne.
quintal is a part of t.
quarter is a part of cwt.
cwt is a part of long ton.
cwt is a part of ton.
cwt is a part of gross ton.
cwt is a part of short ton.
cwt is a part of net ton.
quarter is a part of long hundredweight.
long hundredweight is a part of long ton.
long hundredweight is a part of ton.
long hundredweight is a part of gross ton.
quarter is a part of short hundredweight.
short hundredweight is a part of short ton.
short hundredweight is a part of ton.
short hundredweight is a part of net ton.
quarter is a part of centner.

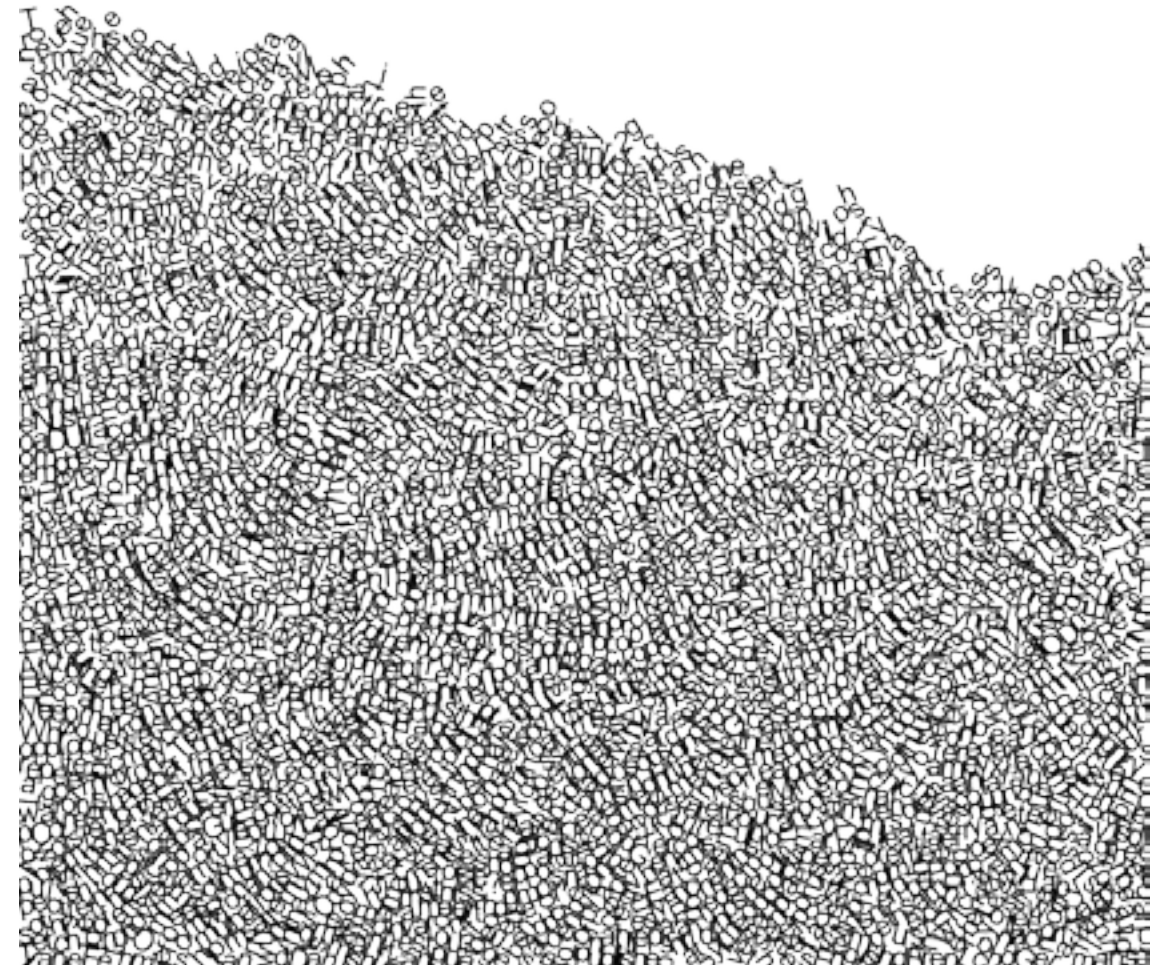
centner is a part of short ton.
centner is a part of ton.
centner is a part of net ton.
centner is a part of hundredweight.
centner is a part of metric hundredweight.
metric hundredweight is a part of quintal.
centner is a part of doppelzentner.
doppelzentner is a part of quintal.
centner is a part of quintal.
quarter is a part of cental.
cental is a part of short ton.
cental is a part of ton.
cental is a part of net ton.
quarter is a part of quintal.
quarter is a part of school year.
quarter is a part of academic year.
quarter is a part of hour.
hour is a part of day.
day is a part of twenty-four hours.
day is a part of twenty-four hour period.
day is a part of 24-hour interval.
day is a part of solar day.
day is a part of mean solar day.
hour is a part of twenty-four hours.
hour is a part of twenty-four hour period.
hour is a part of 24-hour interval.
hour is a part of solar day.
hour is a part of mean solar day.
quarter is a part of hr.
hr is a part of day.
hr is a part of twenty-four hours.
hr is a part of twenty-four hour period.
hr is a part of 24-hour interval.
hr is a part of solar day.
hr is a part of mean solar day.
quarter is a part of 60 minutes.
60 minutes is a part of day.
60 minutes is a part of twenty-four hours.
60 minutes is a part of twenty-four hour period.
60 minutes is a part of 24-hour interval.
60 minutes is a part of solar day.
60 minutes is a part of mean solar day.
quarter is a part of playing period.
playing period is a part of athletic game.
quarter is a part of period of play.
period of play is a part of athletic game.
quarter is a part of play.
play is a part of athletic game.
stone is a part of jewelry.
stone is a part of jewellery.

-----BEGIN PGP MESSAGE-----

Version: PGPfreeware 5.5.3i for non-commercial use <<http://www.pgpi.com>>

qANQRIDBwU4DFh0x4+V5QSsQB/9jwhq8decldFt+bDZsIUbG3H5AAxvF9be5/Fsw
WGkYCqRA4cJGFcl6wxRMd+Bv/xAbRBg04Wayllgv2YHTNihLALie0GxLrGF6mj/l
Cl+86sczDqgnLFRRuEXrdB9QwW4++lyaaYyVpyY4PCUTOWDYBzbEIjnpypyGijF
AZpcN5lm57xR2DlqVuC2Yeet+O4R+hb/VO+9ueebepl0bpZCxd/5H7WEbtArDEH
6kZSb8GHXXZsp7L/eRWNiohhasBlhnc8fGLNBUsEeLf/QPq9J0e3xj2mLEb4sgFG
+0y3FTBeksG9lLaCAczkQAkaNrA7h9clzMzOZR9C4o0qVRw3CADfx/VKjklfKljN
JNzXmAH0ELmK2xioZdunQ+TbxPiXmFS98RvIkBrD7IRmjwHtRUz9R9YrO2LLSAmi
cYBdAPrjcOwvNZiCYTTQ4rqyCQg2FgsFhbuDypvGhtQ9HF5sbNQP4qKcByZ/JjUj
ZvLk85ztlQcHJTk7d52lzGVohH60H4GoTDbi4MU80dyWNyAAZPTF/jiQ4/lAoct0
DZu+Zt05o+SjklGnFWuEaY0FYmr5UXzOH6ubL/tkCQKiTlw6Rgi5XLjTnBlm5M
5RbwE9LEGbXzcy6kKTU7h8vJtp+/7aAeVUsiiBa39YiJXy4ex7zxSaSXw0abQlyz
7RxmjeQlycBo0B9LMUTuZwfMk8NeDL/l6fOG4+DJeegrD0xZSWsvlAI04vfk2+vf
gagafGNJlOdNSOyTolvQgRMTjQeXphAnx0LskJ7q/uS/7E8mJlamPvalxSr2WZG7
HjEis3QN7dyuG70zON9cVMnnFltKkCV6F5XzBNlWR6j0CJJ4JBb2fVDmCaD9nP64
k43VZVWnkQSAIxBqz4dUc5tbzDnZi6qgYrLcCgAVBqWIsDkTWPWdaDfNeLxlwmbE
CvFbu90btt8AAF8gjVHpXXwl4l0LZs/WBy6VYz+6QEb4uBdcBiRRS/l/lHuxaTID
WEogOhJ9HpHySctHPxF9Z8OyZtKUMmKijlbZd49HgP2FIPfObTvyUkvuvDWBdlhw
PALpDij4Cx+BbMED3yTmvgQ=
=3UD0

-----END PGP MESSAGE-----

Čo ma študenti naučili

PREČO
naplňať svoje zmysly

AKO
intelektuálne pracovať

ČO
funguje v dnešnom svete

Zuzana Husárová je autorkou experimentálnej literatúry s využitím rôznych médií a s Ľubomírom Panákom vytvorila niekoľko interaktívnych literárnych diel. S Amaliou R. Filip spolupracuje na transmediálnom projekte **liminal** (knihá vizuálnej poézie a multimédiá). Spolu s Bogumitou Suwarou editovala kolektívnu monografiu **V sieti strednej Európy**. Jej teoretické a umelecké diela sa objavili v amerických časopisoch (**Drunken Boat**, **BathHouse Hypermedia Journal**, **Yes, Poetry**, **SpringGun**, **EBR**), v Európe a Kórei.
<http://zuz.husarova.net>

nahliadať na budúcnosť

Yes I am
Standing against the whole world

No more able to fight
Maybe I was trying too hard
There is no hope or even the smallest light
For the future – do not bet everything on just one card
You can't do anything right
Everything what remained is just cold dark night
Everywhere is spite
What are we missing? Love at first sight
Our future isn't definitely bright

Standing against the whole world
Yes I am

(martiseqqq: **Look Into Our Future - Reverse Thinking**)

hľadať v slovníku

find /faɪnd/ (past tense and past participle **found** /faʊnd/) verb [T]

1. to discover something
Couldn't find my beloved shoes,
2. to have an opinion
I've found that I must choose,
3. to experience a feeling
to find happiness with bare feet,
4. to make a formal decision
and be found a loony flea.

(Sonasv: **Found text**)

správať sa v triede

(...) Our new teacher raised his right eyebrow: "So what? Don't play a gentleman here! Women break our hearts every day! They deserve a little pain! All of us deserve a pain, we are just animals pretending a humanity! Do you understand, you bimbos? Pain is a base of everything! Life, art, success and predominantly..." he made a dramatic pause, "predominantly of love!" he shouted again and started dancing a tango with himself, with a red rose in his mouth. Meanwhile, all the rest of us slapped each other over our faces, even Sam slapped Susie so strongly that she started bleeding on her beautiful summer dress with a flower pattern and started to cry, I was slapping with a friend and started to enjoy it. In a second, Tom was in a class. I saw a pure shock in his eyes, little bit red like after crying.
"What the fuck is happening here?!" he looked around on a bunch of bleeding noses and insane looks in his classmates' eyes.
"This is a class of creative writing, dear friend, and this is my test for you!" Dali replied and in a second was near Tom and started kissing him furiously. (...)

(Vanda: **Once in a Classroom (with Salvador Dali)** -The remix of a short narrative of Evita's **Once in a Classroom**)

stretnúť svoje virtuálne self

(...) PC's got also a stepbrother, MAC. I went out with MAC a few times and we tried lots of funny things that PC wouldn't do (PC is a little bit more conservative, you know), but still I like PC better. MAC is somehow too posh for me, I think he just tries to show off and to outshine his stepbrother. I mean, he's sexy and shiny and all, I had a few one-night stands with him and he is always good for a quickie but for a long-term relationship I still prefer PC. Maybe he needs a little bit longer to get turned on but I quite like this longer foreplay. After we got together with PC I discovered that he had a son, who was working for this ultra-big worldwide operating international networking company, so everyone's calling him INTERNET. And INTERNET is great. It took me some time to understand his personality but now we get along really good and he is one of my best friends. INTERNET has some pretty good connections all around the world so he helped me a lot in my personal and professional life. But he is also quite the nasty boy, has a really big porn collection. And not just the regular but also pretty kinky stuff (but pssst, don't tell anybody, that's a secret). But I don't mind, at least one can get some inspiration :-)
INTERNET has this totally crazy family. There are the three W sisters – World, Wide and Web – always hanging out with their younger brothers H,T,T and P. A good advice – do not trust them when they promise to make you rich and famous. They just want some nude pics of you. They live together with their mother DOTCOM (she has also several sisters, like DOTEU or DOTORG – DOT being their maiden name), uncle SLASH (a very straight guy) and auntie AT (who can bend all over herself. She is in the post services by the way) (...)

(Evita: **How I Met My Virtual Me**)

kombinovať frazeologizmy

Barking dog makes no noise
seldom bites a bad master.

A burnt child tells no lies.
Dead men dreads fire.
Fire is good, begins at home.
First comes where there is a will as he feels all that glitters.

An idle brain first serves hungry man a bird in hand.
There is a way worth a pound of wit.

(Lydia: **Proverb OULIPOem**)

ti naučili

PREČO naplňať svoje zmysly

AKO tuálne pracovať

ČO funguje v dnešnom svete

abeceda konzumuje

Ancient arapaima ate an Andorran antelope
Better bitten by bug before beaten by bees
Cycles coalesced cybernetic crises
Darrel Daniel David's dying day

Even everything exists endlessly
Freaky fearless fish fucked four fortunetellers
Gestapo Gustav gathered Gypsies
Horse head hated herbs

In invalid incorporation inducted igloo
Jay's jaws joked
Krashen kicks King-Kong
Lettuce levitation limits- leaked

Milked monkey makes mo-ah, mo-ah
Nirvana needs needles
Overwhelming opium opinion over
Queen's quality quotations

Pusher protects prozac
Retarded rabbit reads ribs
Soaking silken silence slipped so smooth
"Two to two" - the timber talked

Useless Ukraine uttero uses us
Via victory...
We will wound weaker

Xavier's xylophone X-rays...
YOU
Zippo zodiak...

(JH: An Alphabet ate my Dad...)

ak nemám smart-phone

Would you belive it?
Today I met a guy who offered me an I phone for sex...
Do I look like a bitch???

l8 minutes ago via I phone :DDDDD

white or black? :))))))
do you mean the I phone or the guy? :)))
both :)

(Schatzina: Poetry in Social Media)

letí slovenským spravodajstvom

(...) An invisible lightbulb blinked over his head.
He ran upstairs again, back to their skúšobňa. He
opened the window and examined the lightning
conductor with his eyes. A memory came to his
mind, memory of that crazy guy pretending to be
Batman, wearing his costume, doing funny tricks,
talking bullshit and climbing down the conductor,
whom he saw in the evening news.

"Hell yeah, this is the shit we are being fed with
by the media..." he sighted with disgust and
carefully climbed down the lightning conductor
from the third floor. Success. He started to run to
catch the bus. Another long cold day at the
construction site may begin.

(Miyia: Just Another Morning)

chcem postaviť

...
Nech sa v podhradi stavaju pernikove chalupky.
Nech je vstup v dobovych kostymoch.

Na čierne stavby.
Hromadne burat vsetky nelegálne postavené.
Chranená rozrastajúca sa menšina
*** (príspevok porušil KÓDEX diskutujúceho)

Uradnik, ktory dodržiava zakon
sa meni na byvaleho uradnika
svedomie seky nezaplati
stavebné povolenie za 6 mesiacov
dom za 4

(Lydia: čierne stavby)

si myslí havran

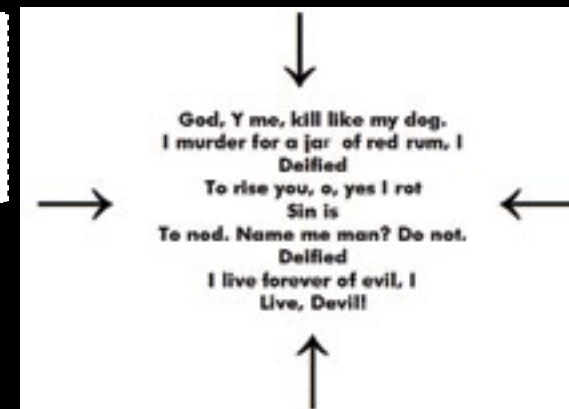
The tale of the angry raven.
You know, the horny, perverted one.
With an erectile disfunction.
And issues with his mother.

...
Gosh, how I hate this lispng, retarded, diabetes-developing über-sweet gay rubbish.
"Oh, I love you so much darling. No I love you more. No I love you more. No I love you the most.
But I love you the best. No I love you the best. I love you the bestestest."

Urg! I could throw up every time I hear it.
Also Edgar was like: "Ah, my beloved Lenore. Lenore!"
But I'm just a raven, what do I know.
Merely this and nothing more.
Oh, please! Nevermore! Never-nevermore!!!
I can't stand it anymore!
(...)

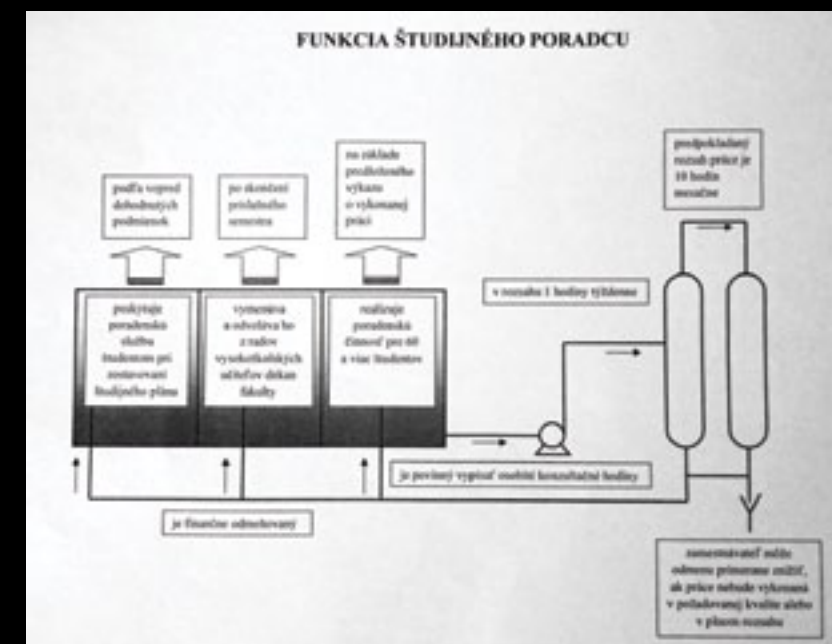
(Evita: Remix of "ODE TO THE WOMEN" by Martina Šebová)

robí boh

(Zuczo: Deified - Palindrom)

má študijný poradca zvládnuť

(Peque26: Funkcia študijného poradcu)

PREČO naplňat svoje zmysly

nom svete

chodím do knižnice

- Step in front of your library
- Pick 3rd book from the left on the second shelf from above
- Open the book on page 14
- Read 5th word in 9th line and write it down
- Now pick the 4th book from the right on the bottom shelf
- Open it on page 28
- Read the 1st word on the 3rd line and the 1st word from the back of the 13th line
- Write them down
- Pick the book in the middle of your top shelf
- Open it on page 10 and read 10th word from the beginning of the 3rd line, write it down
- Pick another book from the bottom shelf, this time the thickest one
- Open it on page 56 and write down every 23rd word on that page
- Do not cheat (or cheat yourself)

(Kementarij: Know how)

mám rada slovenčinu

...
 antivírus reaguje:26.2.2012 (13:21)X
 Váž slová. Ten komentár svečí o tvojej "inteligencii".....
 nemam slov reagu
 hugonet
 Ludia prečo ste len taký hlúpy. Vôbec si nevážite ľudí ktorý pre túto obec niečo urobia...Vykašli sa na to, co tu píšeš. Prosím ta rob to, čo si začal, lebo robíš to dobre. Rob to pre tie deti. Lebo taký, čo si vravia (tiež rodičia) tak takých je tu po
 Týmto chcem prejavit' úctu a poďakovať sa za ľadovú plochu: ...
 ... 29.2.2012 (00:26) Odpovedať # X golostrelec
 slovenčina :ako hovori obcan kazdy naj pise jak zna idze tu o daco ine ne o gramatiku , prepac je to moj nazor . DAKUJEM ZA POCHOPENIE

(Lucyiaa: Slovak language)

vnímam okolie

...
 There are some things money can't buy
 melts in your mouth not in your hands
 simply clever.
 Have a break
 now you're eating!
 It gives you wings

Everything we do is driven by you
 built for the human race.
 Your potential. Our passion
 connecting people.
 (martinamas: A:D!)

havran myslí

...
 I read many things in hell. How, then, am I dead? Heedless and careless how readily I show myself I can tell you the whole story. It is impossible to say how fast the idea entered my brain, but once conceived, it haunted me day and night. Closest there was none. Passion there was none. I loved the old man. He had never wronged me. He had never given me... To the girl I had no desire. I think I was his eye, yes, it was that he had the eye of a vulture - a blue eye with a film over it. Whenever I sat upon my bed I thought of my degrees - every graduate - it made up my mind to take the life of the old man and thus be myself of the eye forever. Now this is the point. You fancy me mad. Madmen know nothing. But you should have seen me. No wonder that I should have seen how wisely I proceeded - with that steely eye - with that躲藏 foresight with that dissimulation - I went to work. I was never under to the old man than during the whole week before I killed him. And every night, about midnight, I turned the bolt of my door and opened it a crack and peeped into the room. He had never moved. I closed the door and closed the shutters. Then I lit the lamp and found the old man asleep. I moved it slowly - very slowly - so that I might not disturb the old man's sleep. It took me an hour to place my whole head within the opening so far that I could see him as he lay upon his bed. He would be dead if I had been so wise as this. And then, when my heart was well in the room, I undid the lantern and turned it on. I cautiously (for the hinges creaked) - I undid it just so much that a single thin ray fell upon the vulture eye. And this I did for seven long nights - every night just at midnight. The eye always closed, and so it was impossible to do the work for I was not the old man who waked me but his Evil Eye. And every morning, when the day broke, I went boldly into the chamber and spoke courageously to him, calling him by name in a hearty tone, and inquiring how he had passed the night. So you see he would have been a very profound old man, indeed, to suspect that every night, just at twelve, I looked in upon him while he slept. Upon the eighth night I was more than usually cautious in opening the door. A watchman's whistle howls moves more quick than mine. Never before did I feel the sight of my own powers of my sagacity. I could scarcely contain my feelings of triumph. To think that there I was, opening the door, little by little, and he not even to dream of my secret deeds or thoughts. I fairly chuckled at the idea; and perhaps he heard me; for he moved on the bed suddenly, as if startled. Now you may think that I drew back - but no. His room was as black as pitch with the thick darkness. For the shutters were close fastened. I knew that he could not see the opening of the door, and I kept turning it on steadily, steadily. I had my head in, and was about to open the lantern, when my thumb slipped upon the hot fastening, and the old man sprang up in bed. "Who's there?" I kept quite still, and said nothing. For a whole hour I did not move a muscle, and in the meantime I heard the old man's heavy breathing. He was still sitting up in the bed listening - just as I have done, night after night, when he knew it was the groan of mortal terror. It was not a groan of effort or of pain, but a low moan that issued from the bottom of the soul when overcharged with awe. I knew the world slept; it was well up from my own bosom, deepening with dreadfulness. I had been so long in the room that I felt a little tired. I had been so long in the room that I felt a little tired. I had been so long in the room that I felt a little tired. I had been so long in the room that I felt a little tired.

(Zuzco: The Vulture Eye (visual poem made of E.A.Poe`s shortstory - The Tell-Tale Heart))

sa túlavam lesom

... We met ten pretty deers. They were there, between three trees, between the deep green mess. They seemed blended; few trendy legs, fewer red eyes... They fed themselves - endless event! Then seven sneezed; we see, even feel... We set them fetters. They felt held. Deers` chest seems steel, eyes seem tell: "We`ll never be free..." Then we see they`re fresh. Me: "Set the deers free! Set them free!" Seemed they (the rest peers) `d slept - except me :) Met seven bees, they helped me - the deers went free - yes! Then the ten deers went... yes! Yet, they greeted me: between the legs they kept ten eggs :) Pretty deers, helpers bees... sweet wet eggs! Then the rest peers peeded: "Hell, she set them free! The sentence`ll be sex!" Let me sleep, get me beer, never let me see them... except the deers... Deers were pretty, deers were sweet... Deers were the best!! (Keep the rest :)

(Peque 26: The ten pretty deers)

mi jedlo chutí

(Evita: The food guide pyramid or what happens when you write your poetry and you`re hungry...)

Všetky diela vznikli v rámci predmetu elektronická literatúra na Katedre anglického jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského. Diela v plnej verzii, ako aj mnohé iné, si môžete prečítať na stránke www.nmlit.tumblr.com. Príspevok bol vytvorený v rámci Grantu Univerzity Komenského č. UK/408/2012: "Novomediálna literatúra ako smerovanie rozvoja kreativity"

vizualizácia dát:
 Amalia Roxana Filip

ORLANDO W. PROCESSOR

Orlando W. Processor (vlastným menom Peter Balogh) – nar. 1993 v Nitre. Absolvent SOU na Levickej ul. v Nitre v odbore kuchár – čašník. Básne dosiaľ uverejňoval na internete. Pracuje v Čechách.

Mikrobiálne záchvevy v závetrí industriálnej oligarchie

Peristaltika vágneho komika je sporná,
vystupuješ z genetického radu; ovládaný dážďovkou. Vrátené vretená, hnoj?
Udivený, udivení. Krátery nie sú zvolené; jazyk. Priestor uniká do bázy vágneho klauna.
Vítaz, medzitým priestor! Hlasy z boriny. Sedem.

Priestor je bezvýznamný, ukazuješ na pohlavie. Jeho veterná prietrž, málo do vlahy.
Mesiac
zbehovia
spestrení a krásni.

Šepot a koruna. Výkaly na urne. Kruh
sa
otvára; menej a menej.

Bude rezeň, hurá!

Kamenistý vánok z premenných zdobení. Kameň. Ha?

Vyskúšaj menej zdobenia, upriam sa na kremeň v podpazuší. Si malý; ozrejmienie. Kameň.
Malej vášni sa ukrutne zapína mäso; štyri. Mentor, skap!
Viac námahy a sliny na baklažáne. Brat mojej sestry krája melón. Krivé...

Zbielený úsmev novej tváre v panoptiku polievočky a pôvodný plaz, kameň zase? Skrehni.
Vráskavý dezert. 10,8 + 6. Vážne masky, Malomocné!
Establišment vo výlevke, vôňa prázdnych bubliniek. Biela čokoláda z piesku.
Dvanásť.

Bór. Brada a krach.

Mal si besnotu. Vieme rumázgať a vychladneme zároveň
dub
v povetrí!

Keby?

Bienále a vákuum mŕtvol v snahe o návrat

Miluješ oblaky? Vratké vážky a vytekanie smoly? Odídené. Už iba
Típnem, lebo nie si v medzierkach. Určené pravidlá. Nemám na to.
No a čo?!
Skapem a rukoväť menisku je zápor.

Smäd v štádiu vrcholnej potreby... Už sa iba usmievam. Aj v kradmosti. V plesni.
Zákruty.
Vieš, ako sa smeje v záklone Snehulienka? Nemusíme hovoriť o mlieku.

Vráta na páperí, návrat, ruka v medzere.

Si silná? Výsmech.

Uložiť

uložiť a potom nechať tak
na stole v krabici vo vykrútenej miske od pomaranča ktorý už nemá žiadne relácie
opodstatnený v náloží
kamery
nemám viac chuť hovoriť šuškať ani kričať na priedomí
vlhkosť na pomedzí rozkoše a peňazí
vysrať sa do klobúka
vyspať sa s premiérovou švagrinou
panelák a ruky prázdne ruky vytlačené ruky uložené

nielen ruky

Genealógia na vonkajších plátnach

vnímam už len zo zvyku

vnímam už len zo zvyku

vnímam už len zo zvyku

vnímam už len zo zvyku

vnímam už len zo zvyku

vnímam už len zo zvyku

vnímam už len zo zvyku

vnímam už len zo zvyku

na padrtí!

nič

RADIM DRÁPAL

Radim Drápal (Mělník, 1987). Vyštudovaný ekonóm, v súčasnosti pracuje v jednej kaviarničke neďaleko Chrámu svätého Jakuba v Prahe. Chystá svoju debutovú zbierku básní, ktorá sa bude volať **Svazky utajených**.

SVAZKY UTAJENÝCH

(aneb: písne potláčané paniky)

(ukážky)

svazek první / (až v súčasnosti)

Takový oděv údajně štíhly muž nosí až v současnosti. Má se jednat o abnormálně vysokého. O hubeného. Se štíhlýma nohama, s rukama. Jichž hned několik párů může být. Ale jaký by byl smysl té ztracené práce? Svítá naděje, že se osvobodíme. A hantýrkou páchnou cizí sny. Hantýrkou. A svítá naděje a osvobodíme se. Naděje neztracené práce. Osvobodíme se. Od závislosti na systému zrudně rozrostlém, na hlavě podivného patvaru. A svítá naděje. Bílá košile a kravata, až v současnosti. Podobá se lidem, až v současnosti se lidem podobá, ale prý pochází z neznáma. Oběti si vybírá podle klíče neidentifikovatelného. A hantýrkou páchne. Na důvěryhodnosti mu přidává amatérský charakter záběrů. Hantýrkou. Ani v obydlí vlastním, ani tam si nikdo nemůže být před ním jist. Si nikdo. Páchne. Napichuje na větve stromů. Zemí snivců vládnou blouznivci ekonomického růstu. Když slábne, napichuje. Si nikdo a hantýrkou páchneš. Až v současnosti napichuje. Zcela vás ochromí, tá bílá košile vás zcela ochromí a jste v pasti. Pochází z prostoru čtyřdimenzionálního a hantýrkou páchne. Obcházení představuje formu komunikace. Jak by ho pak mohl někdo,

svazek druhý / (lehce se liší)

jak by ho někdo spatřiti mohl? Jak by toho schopen býti mohl? Když hantýrkou páchne? Od dřívějších vyprávění se lehce liší. Pověstné ruce dokáže měnit v chapadla. Když je blízko, fungírovat přestávají zařízení elektronická. A hantýrkou páchnou. Dnes těkají, klikají a zase těkají a obávám se. A proto nakonec vždycky řeknu banalitu zdánlivou. Prostě se nepoddát, jedno čemu. Zhůvěřilému systému. A klikají, dneska těkají, zítra klikají. Na Velkého Šéfredaktora. Neviditelná mačkadla. Když je blízko, hantýrkou páchne. Dokud se neprobereme z mrákot těchto. Když žena daruje život, změní ji to. Nejen navenek. Taková žena. Darovala jiné bytosti duši, horko těžko se tedy dokáže nadchnout pro něco. Prostě, lehce se liší. A hantýrkou páchne. Když taková žena daruje život, je blízko. Pověstné ruky mění v chapadla a od dřívějších vyprávění se bude lehce lišit. Kdo etologii mužů jen zcela elementárně

zná, měl by vědět. Jde o počínání podivné. Na pisoárech, v místě manželkám a milenkám už zcela nepřístupném, pak lze řešit nejdělikátnější pomluvy. Slovo už nemá tu váhu. Také dívky do těchto oáz vstup zakázaný již nemají. Roste počet zralých žen. Jó, když

svazek třetí / (sama o sobě nesnesitelná)

se za slova zavíralo! Když jsem tehdy něco napsal! Mluvílo se mnou o tom za týden po Praze víc lidí. Pořád se mi ta slova, sama o sobě nesnesitelná, derou do hlavy. Za týden po Praze. Nezbyvá nám, než vydávat se proti proudu lehkosti svůdné. Řada fotografií dětí, za nimiž kreatura vysoká postává v obleku. Jiné bytosti duši darovati. Důkazy pocházejí ze všech koutů světa. Pak se stáhne do ústraní. V sobě údajně zahrnuje několik různých bytostí. Za týden po Praze. Planoucíma svýma očima prý rentgenoval. Když objevovati se přestane, stihne oblast katastrofa. Proč se tato postava stala toliko uvěřitelnou? A proč náhle zamkl film na půdě a nechce o něm ani slyšet? Ten týden víc lidí mluvilo se mnou slovy, jenž nemají váhu. V černém obleku. Za týden po Praze. Konec jeho práce však nejednoznačný jest. Co když někdo takový opravdu obchází kolem? Za týden po Praze, hantýrkou páchne. Roste počet zralých žen, jež ukončují nefunkční vztahy. Vydávají se za životem. Hájit v prostoru veřejném místo pro otázku

svazek čtvrtý / (obchází kolem)

smyslu. Při prodeji mýdla. Při měnění světa. Při prodeji budoucnosti. Slovo bez váhy obchází kolem. Za týden po Praze. Já s ním. Druzí touží po okázalém úspěchu. A třetí trocha cestovatelé jsou. Může na této mrazivé senzáci skutečně něco být? Může mít různé podoby, ovšem vysvětlení jsou i jiná. Dětem vysvětlit, že muži mají penis, jenž s věkem roste. Co jiní schovávají do šuplíků, ona skoumá. Skoumá a vynáší. Modely, rendrované, vyretušované krásky, takže jsme pořád ve stresu. A hantýrkou páchneme.

Jsou již muži schopni pověsiti si. Dítě na břicho do kapsy. Mateřskou si berou dovolenou, nahota třídní rovnost zavádí. Je tedy causa celá postavená na postavě vymyšlené? Příběh propracovaný, dokumentace umně vytvořená. Historka fascinující tak nadále za týden prochází po Praze. Jaké jsou příčiny tohto úkazu? Tehdá se lidé někteří probudí, v šoku, jelikož v hlavě jim zní hlasité bzucení. I šeptání při usínání slychají. Když odmalicka ze všech stran slyšíte, jak jste nemožně precitlivělí. Povede vás to nejspíš k tomu, že začnete své projevy citově potlačovat. A ženy už nebudou ronit slzy. A hantýrkou budou páchnout. Lidé vysoce citliví zpracovávají údaje tak důkladně, že dokážou zachytit i detaily, které unikají. Pořád budou dělat starosti. Hodně těžko znášejí každé odmítnutí. Když jsem byl malý kluk. Lehčí bylo udržovat problém. Jsme členové celků nějakých. Člověk se postaví a přestane být obětí. Můžete

svazek pátý / (hantýrkou páchne)

si tedy zvolit, zda vám budík má za 4,5 hodiny, 6 hodin, nebo za 7,5 hodin zazvonit. Vždy jde o násobky 90 minut. Zdálo se vám, že jste jeli na koni? Bytosti duši darovati. Kolem obcházeti. Dříve či později. Je také zřejmé. Dříve či později je také zřejmé, že trans jako chaotický systém dospěje do stavu ustrnutí. Či rovnováhy. A může se objevit nová scénérie. Může mít různé podoby a s věkem roste. Žena by musela být rozcapená. Aby bylo něco patrné. Básník se nechá unášet, mnohem hezčí než ženský pohlavní orgán. Unášet mohutným vírem, který jej přemístí do nové skutečnosti. Musí rotaci

toho víru, aby se z toho transu dostal zpět, jakoby obrátit na opačnou stranu. Ztratila zrak, o dva dny později sluch. Dvaadvacátého toho měsíce opět viděla, slyšela a mluvila. V této situaci komplexní jev prostý s cyklickými událostmi koexistuje (v nichž vše kolísá). Přitažlivé faktory, v nichž projevuje opakování, nečekané výskyty a spontánní výtvoři. Po dobu třiceti minut, druhý den však ztratila i čich, den nato

svazek šestý / (štíhlý muž)

dostala křeče do rukou a čelistí. Vábitel je jinak řečeno přirozený stav s centrem přitažlivosti, který do sebe (za týden po Praze) vtahuje vše okolo a vytváří nečekané struktury. A hantýrkou páchne. I tento stav má svou fraktální dimenzi. Vchodové brány zamčené, přízemní okna zazděná, na bezpečnostních řetězech se klímbají visací zámky. Tabule s ordinačními hodinami lékařů, na zdech se člověk pořád může seznámit. Se zarámovanými právy. Sklad materiálu? Baterkou svítíme na ceduli. Do komůrek těchto odkládali se čerstvě zesnulí. Jsme nuceni použít postranní schodiště. Mlsá nemocná pránu? Už jen kvůli událostem bouřlivého století. Nakonec se poklonil statistovi, který symbolizoval oběť. Energie se uvolnila. Mlsá nebo nemlsá? Podívejte brachu, buďte velmi opatrný, je to velmi hezká mladá dáma. Přestože je vážně nemocná a prakticky nejj, její tělo není vyhublé! Vtělují se snad do ochrnuté duše jiných bytostí? Záběr uhybá doleva. Jen na okamžik se stočí na chodbu a vtom nastane panika. Hantýrkou páchne. Je dávno po půlnoci, převalují se už druhou hodinu. Úzkost má nás chránit. Hledá si různé kanály. Panické ataky přicházejí bez příčiny. Musíte se s nimi skamarádit. Jeho obličej je nerozeznatelný. A koluje po internetu. Obchádzení svatyně představuje formu komunikace s božstvem. Podobá se lidem. Hantýrkou páchnou sny. Cizí oběti.

KAROL HORÁK

Zrod experimentálního pohybového divadla na Slovensku

Éra fyzického divadla na Slovensku je nepochybne spojená najmä s prácou Karola Horáka a Študentského divadla FF UPJŠ v Prešove. Súbor v polovici 70. rokov cieľavedome koncipoval svoje inscenácie ako alternatívu ku klasickému divadlu. Svojou tvorbou sa nepopierateľne zaradil medzi poloprofesionálne súbory, ktoré v dobovom kontexte charakterizovala unikátna poetika.

Študentské divadlo produkovalo progresívne inscenácie inšpirované prevažne stredo európskou avantgardou a jedinečným videním sveta Karola Horáka a študentov, s ktorými tvoril. Za jadro tvorby, ktorú teatrologický diskurz označuje ako pohybové či fyzické divadlo, sa považujú inscenácie *Fragments (1974)*, *Živý nábytok (1975)* a *Tip-top biotop (1976)*. Minimalizovaním slovesnej zložky a scénografických komponentov sa Karolovi Horákovi ako dramaturgovi a režisérovi podarilo poetiku týchto hier vystaviť na rôznorodých pohybových dispozíciách hercov nedivadelníkov. Škála pohybového jazyka je tvorená od gesticky a mimicky jednoduchého činoherného prejavu smerom k zložitejším akrobatickým kúskom. Choreografia bola citlivá voči fyzickým a výrazovým predpokladom divadelne neskúsených hercov. Jedinečná bola i metóda inscenovania, ktorá smerovala od námetu pochádzajúceho často z literárnej predlohy cez dramaturgicko-režijnú prácu až k výslednému scenáru a textu inscenácie. Sloboda tohto inscenačného postupu sa odrazila na experimentálnosti a expresívnej účinnosti výsledného tvaru. Dôležitým aspektom bol i spontánny humor a generačná výpoveď študentov, ktorí tvorili politicky neutrálne divadlo, hoci dobová atmosféra sa v hrách nezámerné odrazila (napr. *Živý nábytok*). Študentské divadlo sa hlásilo k európskym inšpiračným zdrojom, najmä k Mejercholdovmu biomechanickému princípu či chudobnému divadlu Jerzyho Grotowského. Biomechanická metóda ako systematická práca s hercom rozvíja jeho fyzické predpoklady nevyhnutné na zvládnutie roly na javisku. Kondičnými tréningami pripravuje herca na divadelný výkon a zároveň prenáša na javisko jednotlivé cviky, ktoré spoluvytvárajú scénu. Biomechanika bola pomocným prostriedkom pre herca, ktorému dodávala schopnosť riadiť svoj výkon a komplexne uvažovať nad svojou hereckou úlohou a jej stvárnením. Jerzy Grotowski pohybovú metódu posúva ďalej. V koncepcii chudobného divadla oslobodeného od prebytočných scénografických prostriedkov (kostým, rekvizity, osvetlenie a pod.) demonštruje snahu o prepojenie fyzických a psychických cvičení. Dochádza k zapojeniu celého organizmu do stvárnenia dramatickej postavy, a tým k prehĺbeniu a skvalitneniu hereckého výkonu. Pri výpočte inšpiračných zdrojov Študentského divadla by sme nemali zabudnúť na českú divadelnú avantgardu a súbory ako *Quidam*, *brnianska lkska*, *Orfeus Praha vedený R. Vašinkom*, *Divadlo na okraji*, *Docela malé divadlo Litvínov*, *Křesadlo*, *Bílé divadlo*, ktoré na študentských súťažiach prezentovali inovatívne divadelné počiny.

Študentské divadlo formulovalo poetiku alternatívneho divadla i tým, že sa svojím nekonvenčným hľadačským inscenovaním podieľalo na vzniku rovnomenného žánru – študentského divadla, ktorý sa vyprofiloval z tzv. malých javiskových foriem. Dominovala tu javisková metafora postavená na syntéze fyzickej akcie, gesta, mimiky a slova.

Rozhovor s Karolom Horákom

Čo vás priviedlo od divadla poézie k pohybovému divadlu? Na začiatku ste boli recitátorom – čo bolo tým impulzom, ktorý vás priviedol k pohybovému divadlu?

Dá sa hovoriť o viacerých podnetoch. Ja som sa zúčastňoval aj medzinárodných, aj československých festivalov, ako bol *Wolkrov Prostějov*, *Generace Ostrava*, a videl som tam aj české súbory. Hrali divadlo, ktoré bolo úplne iným typom divadla poézie, ako sme robili my. My sme stavali všetko na slove. České a niektoré zahraničné súbory, ktoré sme tam videli, boli úplne iné. Hľadali kľúč cez pohyb, vyrovnávali verbálnu zložku s pohybovou. To je prvá vec. Druhá vec je, že som mladosť strávil ako športovec, bol som futbalista. Bol som fyzicky disponovaný a uvedomil som si, že športový tréning má v biomechanike veľmi veľa spoločného s divadlom. Málokto o tom vedel. Ja som si z toho urobil metódu. Ďalším

stimulom v príklone k divadlu fyzickému alebo pohybovému bola skúsenosť s poľským študentským divadlom. Na prelome 60. a 70. rokov som sa zúčastnil vrocavských festivalov „otvoreného divadla“. Veľmi dôležitá bola moja skúsenosť s Grotowského divadlom. Videl som *Apocalypsis Cum Figuris*. Sklonok 60. rokov bol veľmi dôležitý, uvidel som iný typ divadla, ako som robil ja a aký bol do istej miery typický pre Slovensko. Čiže šport, Poliaci, české divadlo, napr. **Quidam**, s ktorým sme my súťažili na súťažiach *Wolkrov Prostějov*, *Generace Ostrava*. No a potom šanca laboratórne robiť s manšaftom vysokoškolákov, to bolo dôležité. Alternatívne divadlo mám rád preto, lebo nemá korzet profidivadla typu „musím“ – má premiéru, keď má pocit, že jeho produkcia je zrelá na prezentáciu, a neuznáva ani konečnú podobu textu, inscenácia sa dá stále upravovať, formovať počas repríz.

Jedným z inšpiračných zdrojov bolo i divadlo Bread and Puppet Theatre. Akým spôsobom vás ovplyvnil tento divadelný súbor?

Oni ma nadchli, lebo som videl ich **Volanie ľudu po mäse** – slávne predstavenie, zhladal som ho vo Vroclave v plenéri ulice. Prvá časť stvárnjuje pomocou bábok a figurín biblické námety. V závere sú zobrazené antimilitárne fragmenty na margo vojny vo Vietname a pod. Bol to pre mňa fantastický divácky zážitok. Jeho osobitosť spočívala aj v tom, že som v detstve hral v bábkovom, „maňuškovom“ divadle, ktoré viedol môj otec. Bol riaditeľ školy na dedine, táto skúsenosť sa mi prepojila so spomínaným americkým súborom. Uchvátili ma obrovské bábky manipulované viacerými hercami, ostenzia, to predvedenie v nedivadelnom prostredí bolo fantastické. Tam som si uvedomil platnosť toho, o čom hovoril neskôr Ivo Osolsobě – ostenzívny, predvádzací prvok je v divadle dôležitý, ak nie podstatný. Strhlo ma to. Bolo to divadlo, ktoré zastavilo chod na ulici, prerušilo dopravu, divákmi boli väčšinou obyčajní ľudia, náhodní chodci. Na tom námestí bolo tisíc, dvetisíc ľudí, ktorí aplaudovali. Bol to veľký zážitok. No tento typ divadla som hlbšie študoval až neskôr.

Ďalší z inšpiračných zdrojov, ktoré uvádzate, je Mejercholdov biomechanický princíp. Dalo by sa povedať, že v tej dobe to už bola prekonaná metóda. Ako sa vám podarilo oživiť biomechanický princíp? Ako sa vám vôbec podarilo v danom období nadviazať na spomínané inšpiračné zdroje? Na sklonku 60. a na začiatku 70. rokov, kým nás nezrušili, sme boli s inscenáciou **V ako Válek**, ktorá je tak trošku prepojená na **Bread and Puppet**, v Hamburgu. Tam sme mali s naším predstavením úspech. Potom nás zakázali. Boli také časy. Normalizácia. Válkova poézia ma fascinovala ako recitátora aj tým, že má striedavú štruktúru voľného a viazaného verša. On je neskutočne rytmický básnik, čo som si uvedomil ako sólista. Napr. *Štvornožci majú: „Boli sme dvaja, hľadali sme dvoch./ Vo štvrtok večer náhle zomrel Boh./ V jeho štvorrozmernom oku sa zachveli/ štyria fialoví anjeli./ Niečo sa chystá./ Nejaké hrozné veci visia vo vzduchu./ Ospravedlňte poruchu.“* Toto je hip-hop, by som povedal. Ja som to cítil a dostal som to do našej kolektívnej interpretácie. Samozrejme, primárne ma zaujalo existenciálne podložie Válkovej poézie tých čias. No pri tvorbe spomínanej inscenácie som si uvedomil aj rad ďalších otázok podstatných pre našu tvorbu. Divadlo, a to povedal už Komenský, je aj umenie, ktoré treba fyzicky vedieť zvládnuť. Proste hrať hodinu a pol fyzické divadlo predpokladá vytvoriť si aj fyzickú kondíciu. Ja som zaradil do prípravy súboru rozcvičky, behy, hry s loptičkou v maličkých miestnosti. Študenti akoby hrali futbal, zároveň sa rozprávali, robili si švandu jeden z druhého. Aj zo sveta. Zistil som cez hru, že jeden je lepší komik pohybový, druhý verbálny. Pri tých rozcvičkách, ktoré sa stávali pomaly súčasťou predstavenia, sa to rušilo. Moje **Fragments (1974)** boli zaujímavé v tom, že prvá časť sú recesívne, študentské fóriky a druhá časť je výrazová, skoro nemohra, kde je totálne detailná práca na pohybe, na výraze, na práci s rekvizitou a potom zrazu obrovská akcia. To všetko sme robili v procese hľadania a povedali sme si: „**Toto je dobré, toto sa dá využiť.**“ A nejakým spôsobom sme si to zakomponovali do tých hier. Evidentný bol príklon k autorskému divadlu.

Aký bol váš postoj k československým divadelným súborom? České súbory Quidam, Orfeus, Bílé divadlo, Křesadlo či slovenské súbory B-klub, Oko, Ex-lex? Predpokladám, že ste tieto súbory a ich tvorbu poznali. Ako vás ovplyvnili?

Ich tvorbu som nie veľmi poznal, ale Česi boli vtedy zaujímaví, v 60. rokoch, keď som ja ešte začínal ako študent. To bolo iné divadlo ako slovenské. Boli to zázraky. Keď na Hviezdoslavov Kubín prišiel pražský súbor, to bol sviatok. Bol to iný typ divadla. U nás boli zo začiatku 60. roky tzv. recitovadlá poézie. Divadlo poézie bolo sošné, postavené na slove, so štylizovaným pohybom. Ja sám som robil takéto literárne divadlo. Vyhrali sme v Hradci Králové festival študentských divadiel, za nami bol vtedajší súbor Ludka Nekudu (to bolo v roku 1965, 1966?). Uviedli sme Mastersovu **Spoonriverskú antológiu**. To je nejakých dvadsať, tridsať epitafov z cintorína, ktoré sú príbehom Spoon Riveru. Jediná scénografická jednotka bola posteľ, holá, železná, a my štyria sme vlastne cirkulovali okolo tej postele. Pri každom jednom rohu sme zastali, povedali príbeh, potom sme skočili na trampolínu – na ten slamník – a tam sme zarecitovali. Bolo to obdobie hľadania. Využili sme konkretistickú hudbu Ilju Zeljenku. V tejto inscenácii som si napríklad overil, že pohybová štylizovanosť, sošnosť, postupy smerom k vyjadreniu sémantiky, ale aj podtextu týchto záhrobných príbehov, je jednorazovo použiteľná. V budúcnosti to už bude pre divadlo málo. Preto som menil poetiku svojho divadla.

Aký bol vzťah medzi textom, slovom a pohybom vo vašich inscenáciách?

Ja som sa snažil robiť z pohybu javiskovú metaforu. Keby ste si pozreli náš **Živý nábytok**, – to hráme v nejakej generácii stále – tam je vlastne suma poetiky tohto pohybového divadla. Pred rokmi som čítal Zozulovu poviedku. Zozula patril k ruskej formálnej škole, za Stalina ho popravili. Bol veľmi dobrým prozaikom. Mne sa jeho próza zapáčila. Má jednoduchú fabulu: „**Pán lkaj mal dom plný živého nábytku.**“ Spočiatku som nevedel, ako túto fabulu stvárniť, divadelne spracovať. Zo začiatku som začal robiť mimézis, mimetické napodobňovanie. Dokonca až po rokoch som zistil, že Kantor používal podobný postup: priviazal časť nábytku, stoličky, na herca a nechal ho hrať. Mal pokusy s bábkami, neživými manekýnami, figurínami. Bohužiaľ som jeho predstavenia v 70. – 80. rokoch nemohol vidieť. To bola tragédia normalizácie, že som nemohol vidieť Kantora. Z Prešova do Krakova je štyristo kilometrov. Bohužiaľ, vtedy bolo ťažké sa dostať i do Poľska. Ale ja som začal náhodne pracovať podobným spôsobom – zohnal som staré umývadlo v železnom ráme. Herečka v tom bola vsadená namiesto toho lavóra, hrala s umývadlom. Stala sa umývadlom. Potom sme ten rám odhodili, hrala presvedčivo umývadlo, rám už vôbec nebol potrebný. Gesticky, jemným náznakom mimézis a štylizovaným pohybom sme to presvedčivo zahráli. Celé predstavenie malo vysoké tempo. Bolo fyzické, pohybové, nápadité, prekvapujúce. Na túto inscenáciu sme mali veľmi dobré divadelné kritiky. V mojich knižkách, napr. **Metamorfózy alternatívneho divadla**, je to dokumentované. Na rytmickom prepojení slova a pohybu som postavil poetiku **Študentského divadla**. Študenti to dokázali, boli pre to náchylní. Uvedomil som si, že prepojenie slova a rytmu stupňuje zážitkovosť predstavenia. Prekonáva ukecanosť drámy, presilu rozprávania. V **Živom nábytku** nie je veľa textov. Sú tam dva alebo tri monológy nábytkára, toho adepta, ostatné sú také fleše. My sme ani nevedeli, že koketujeme s postmodernou, trafili sme do času, našli sme si diváka. Ktosi napísal, že sme prví slovenskí postmodernisti. Možno je to pravda. No a čo? Ale bolo to spontánne.

Hovoríte veľa o komunikácii s prijímateľom a o tom, že ste sa usilovali narušiť vzťahy javisko – hľadisko. Ako konkrétne si to možno predstaviť?

Začínali sme svoje predstavenie polemicky (na festivale v Poprade) pred dverami divadla, tam sme si urobili srandu z klasického divadla. Zabili sme symbolicky figurínu starého diváka a následne sme hrali svoju produkciu v aréne. Podobne je to aj v súčasnosti. Hráme svoje divadlo na vysokoškolskom internáte, v bývalej tančiarňi folklórneho súboru, kde si môžeme priestor upravovať: postaviť arénu, priezor, pódium. Tam hráme bezprostredne, totálne, tam divák cíti dych interpreta. Dakedy sme hrali tak, že sme diváka vtiahli do hry. No na tento postup som rezignoval, podobne ako Grotowski, lebo mám skúsenosti aj s tým, že sa nám takéto divadlo zvrhne, že sa to nevydarí a že sa to pokazí. Takže radšej som, keď má divák pocit, že ten študent, ktorý hrá, je rovnaký študent ako on. Nesnažím sa to siliť, že teraz buď tým a takým, v duchu Stanislavského. Som za osobnostné herectvo alternativistu. Niekedy sme prinútení hrať aj v klasických divadelných priestoroch, ale ani tam sme sa nestratili.

Ešte jednu dôležitú vec. V zahraničí hráme vždy v slovenčine. Nikdy sme nemali problémy s komunikáciou, to znamená, že sa nám pravdepodobne podarilo prekonať jazykovú bariéru a komunikovali sme jazykom divadla. Hrali sme vo Viedni, v Madride, v Bordeaux, v Juhoslávii, v Poľsku, vo Francúzsku, v Nemecku...

Takže sa vám podarilo komunikovať skrze javiskovú, pohybovú metaforu.

Absolútne.

Za míľnik pre Študentské divadlo považujete inscenáciu Fragmenty. Mňa zaujíma ešte inscenácia Džura (1971), pretože tá predchádzala Fragmentom a takisto mala inscenačný postup a komponenty pohybového divadla. Čím sa Džura líšila od nasledujúcich inscenácií?

Bola filozofickejšia. **Džuru** som urobil s jednou generáciou študentov. S jednou generáciou som urobil **Spoonriverskú antológiu, V ako Válek, Džuru a Démona**. Tí odišli. S nimi som bol ešte v spomínanom Hamburgu. V 1972 sa tam konala Eurodráma, kde nás pozvali. Keď sme sa vrátili, už nám povedali, že sme zrušení, a dva roky sme nehrali. A potom povedali, že môžeme začať znova, a ja som si postavil ďalšiu divadelnú partiu študentov nevidadelníkov. Nikto z nich nebol divadelník. Učil som ich ako vysokoškolákov na prednáškach a seminároch a počas štúdia som zistil, že jeden je intelektuál, druhý zasa nesystematický typ, ďalší ľudový typ, iný má pantomimické vlohy... Prizval som ich do súboru a začali sme robiť divadlo formou etúd. Ja som ich naozaj učil. Dali sme si stolík a ja som ich učil: zahraj vzťah k stolu, ale nie tak, že prídeš a hráš tri hodiny ako u Stanislavského s prežívaním, ale vyjadri v krátkom vstupe svoj vzťah k stolu, k nožu. A teraz štyria zahráli rozličné alternatívy, čo sa dá s nožom urobiť. Chytiť nôž, ktorého sa bojíš. Nôž, ktorý sa obráti proti tebe, ktorý ťa prebodne. Nôž, ktorým krájaš chlieb, ktorým sa komusi vyhrážaš. V rytme, v prepojení na ten stôl. A k tomu sme, počas cvičení, vydělili vážnejšie sekvencie a sekvencie, ktoré boli iné, komické. Paródia dobových filmov. Vtedy boli veľmi obľúbené indiánky. Karl May ako spisovateľ, to bola voľakedy zakázaná literatúra. O Indiánoch a bojoch s Američanmi. A potom paródia učiteľov, paródia vyučovacieho procesu, to boli srandy, také fleše. Tak sme urobili **Fragmenty**, s časťami **Mladosť** a **Dospelosť**. Tam už som vedel trochu viac o divadle na pozadí **V ako Válek**, na pozadí **Džury**, na pozadí **Démona**, na pozadí tých predošlých inscenácií. Šli sme ďalej. V tomto období **Študentského divadla** sú tri veľmi dobré inscenácie. **Fragmenty, Živý nábytok, Tip-top biotop**. **Tip-top biotop** je z rytmického a fyzického hľadiska podľa mňa naše najlepšie predstavenie. Aj televízia ho zaznamenala, ale vystrihli záver, keď dieťa podpáli skriňu ako gesto vzbury proti rodičom žijúcim v tomto stiesnenom skriňovom interiéri. V práci sme ďalej pokračovali. Uviedli sme Váľkovo **Slovo**, ktoré malo aj komunistický rozmer, no pritom je to aj fantastická poézia. Sú tam dve tretiny univerzálií, tiež v prepojení slova a rytmu. Používali sme aj gitaru naživo. **Elementaristika**, nedocenená inscenácia. V nej sme takisto ako v minulosti s ďalšou generáciou robili elementaristiku hereckej tvorby, ale zasa v prepojení na tému národnú, tzn. nejaké uvedomenie sa, slovakistiku. V prepojení na folklór, na šturowskú poéziu, v druhej časti na baladu Janka Kráľa **Zloboh**. Hrali sme s veľkou zápasníckou figurínou reprezentujúcou totalitu. To bolo veľmi tvrdé, ideovo odvážne, no nie agitka, dominovala estetika. Nie všetci to pochopili, mnohí áno, vrátane kritiky. To už boli 80. roky, keď sa chýlilo ku Gorbačovovi. Bola to veľmi inteligentná inscenácia, takisto s veľkým fyzickým nasadením hercov. O tých sa tak málo vie alebo hovorí. **Džura** bola zvláštna tým, že je naozaj fyzicky náročná. Znova sme ju oprášili asi pred tromi rokmi a uviedli aj v Poľsku s veľkým úspechom. Takisto v slovenčine, bez akéhokoľvek prekladu. **Džura** má vlastne i hlbšie, existenciálne podhubie. Všetky hry ho majú. Niečo sa v spoločnosti stalo – po východniarsky sa diera, jama povie džura – takže to je jasné. Demonštrovali sme vzťah k tomuto deštruktívnemu zásahu. Za tie roky sa zmenila filozofia tohto príbehu, trochu ináč sme to v súčasnej inscenácii vysvetlili. V poslednom čase sme ho aktualizovali na obdobie po novembri '89, ale bez politických alúzií. Je to taká rozprava o svete a o ľuďoch, o ich egoizme. V prepojení na vzťah k priestoru, k partnerovi, k masovej hystérii.

Metóda, ktorú ste používali pri Fragmentoch – to, že ste konfrontovali herca s jeho vlastnou tvorivosťou, – je vlastne metóda Grotowského a jeho plastického pohybového divadla. Pracovali ste niekedy osobne s Grotowským? Videli ste ho pri práci?

Nie. Jediný zážitok, čo som mal s Grotowským, bol, že som sa dostal s kamarátom na **Apocalypsis Cum Figuris**. Pustili nás tam len tridsiatich, bola tam tlačnica. Ale my, Slováci s ostrými laktami, sme sa tam prebojovali s Demom Vizárom. Vedľa nás si ktosi sadol. Ja som sa až po rokoch dozvedel, že to bol Grotowski. Keby som to bol vtedy vedel... O jeho divadelných technikách som vtedy vedel málo, ale čo som videl, bolo skvelé divadlo. Ja som sa vtedy nevenoval teoreticky divadlu, učil som čosi úplne iné, ale spontánne som si uvedomil, že je to veľké divadlo. Ozrejmilo mi to filozofiu divadla. Divadla, ktoré nie je postavené iba na slove a ktoré veľmi intenzívne pracuje s podvedomím, s imagináciou. Uvedomil som si to, paradoxne, až potom. **Apocalypsis Cum Figuris** je tragická svojou tonalitou. My sme aplikovali naše biomechanické postupy a Grotowského chudobné divadlo vo svojej práci. No my sme boli chudobní naozaj, sociálne, my sme nemali peniaze na divadlo, naozaj len minimálne. Tak sme hrali v tričkách, v takých tenučkých teplákoch, bosí alebo v šľapkách, v baletných piškótach alebo v cvičkách. Pri **Tip-tope** som použil starú skriňu, ktorú som mal doma, na starej fakulte, kde som býval ako starý mládenec. Tá prázdna skriňa mi pripomínala taký malý svet, panelák, ale vlastne aj nejaké šuplíky, priehradky, priestory, kde sa čosi odkladá. Začali sme pripravovať inscenáciu nie tak, že sme začali robiť príbehy, ale začali sme cvičiť disponovanosť súboru smerom k tomu predmetu, ktorý bol jasne javiskovou metaforou, rekvizitou. Veľká stará skriňa, šifonier po východniarsky alebo po maďarsko-slovensko-nemecky. Ja som študentov nútil, aby vedeli cirkulovať v tej skrini, aby sa vedeli spratať do priehradky. Uvažovali sme, čo by sa v tej skrini dalo robiť, napr. hrať na husliach v takých stiesnených pomeroch. V tej skrini nás hralo dvanásť. Keď na úvod spadla plachta zo skrine, kde bolo napikovaných dvanásť ľudí, to bol hneď fantastický rehot. Študenti okamžite tleskali. Bolo to predstavenie, ktoré malo vtip, generačnú, recesistickú výpoveď. Žiadne politické narážky, hoci každý vedel, že to je metafora o čomsi. Napr. pri **Živom nábytku** to bolo chápané ako manipulácia alebo existenciálna situácia, v ktorej hľadáš riešenie a v danej chvíli ho niet. Tento pocit sme vedeli vyjadriť a aj sme ho zahráli. Zahráli sme ho takým typom divadla, aký sme vedeli robiť a na aký sme mali.

Ďakujeme za rozhovor.

* Otázky kládla Barbora Repická.

MLYNÁRČIKOVÁ RUŽIČKOVÁ

Vyždobil si dreveničku vyvrásneným bukom

autorky projektu: Marianna Mlynárčiková a Nóra Ružičková

autori a autorky obrazovej zložky: Juraj Beňa, Ján Blanár, Jarmila Blanárová, Ján Bobek, Michal Daňo, Marián Guza, František Lakata, Milan Laško, Ján Leskoviansky, Miroslav Saniga, Anton Subjak, Jozef Súčík, Ondrej Štefko, Igor Tokár, Ján Tokár, Milan Toman, Miro Tonhajzer, Jozef Trstenský, Alexander Zajaroš

autori a autorky textovej zložky: Ján Abelovský, Katarína Bajcurová, Ján Bakoš, Aurel Hrabušický, Peter Michalovič, Zora Rusinová

Výtvarná príloha aktuálneho čísla Kloaky sa vyznačuje tým, že je v kompletnej podobe prístupná len čitateľom a čitateľkám tlačenej verzie časopisu – k tej je pribalený artefakt – kolekcia tridsiatich šiestich pohľadníc. Bonusy, prílohy alebo darčeky sa k rôznym druhom periodík pridávajú pomerne často, niekedy majú za úlohu podporiť predajnosť tlačoviny, inokedy býva bonus súčasťou platenej reklamnej inzercie a pribalený produkt slúži ako vzorka, ktorá má vzbudiť záujem o kúpu výrobku. K časopisom o umení sa príležitostne zvyknú prikladať aj artefakty, zvyčajne limitované tlače (grafiky, fotografie), ale niekedy aj drobné kresby, objekty a i. Väčšinou, ale nie výlučne, sa toto privilégium dostáva abonentom, teda ako odmena za spotrebiteľskú vernosť. Táto praktika v komunite odberateľov časopisu, priaznivcov a znalcov umenia posilňuje pocit exkluzivity a elitnosti. Umelkyne – autorky výtvarnej prílohy sa rozhodli, že si túto praktiku osvoja a čitateľky a čitateľov, ktorí si zakúpia tlačenu verziu svojho obľúbeného periodika, odmenia exkluzívnym samostatne nepredajným artefaktom.

Kolekcia pohľadníc nazvaná **Vyždobil si dreveničku vyvrásneným bukom** vznikla ako jeden z projektov výstavy **Z druhej ruky**, ktorá bola sprístupnená verejnosti v Stredoslovenskej galérii v Banskej Bystrici (3. 10. – 11. 11. 2012). Pri koncipovaní tejto výstavy sa autorky sústredili na hravé a ironizujúce poukazovanie na inštitucionálne rámce, v ktorých sú umelecké diela vytvárané a prezentované, a použili pri tom viaceré zo zaužívaných galerijných a kurátorských stratégií spôsobom, ktorý bežné očakávania diváka a diváčky narúša, a tak – ako sa v priebehu výstavy ukázalo – v istom zmysle aj sklamáva.

Voľne rozoberateľné pohľadnice boli v galérii inštalované na štandardnom otočnom stojane hneď pri vstupe, vedľa pokladne, kde si návštevníci galérie môžu okrem vstupeniek zakúpiť aj katalógy, časopisy o umení, plagáty, nálepky, pohľadnice s reprodukciami umeleckých diel a pod. Forma spracovania a spôsob vystavenia mimikruje propagačné a komerčné stratégie, ktoré v súčasných galériách a múzeách dopĺňajú (a sčasti aj dotujú) výstavnú a lektorskú činnosť.

Na ľicnej strane pohľadníc sú reprodukovanie amatérske fotografie samorastov z tvorivej dielne slovenských samorastárov, na rubovej strane sa nachádzajú úryvky z textov slovenských historikov a teoretikov umenia, v ktorých sa vyjadrujú o dielach moderného a súčasného slovenského umenia. Autorky obrazy a texty vybrali a skombinovali tak, aby u diváka vyvolali dojem, že texty vznikli ako priame komentáre samorastov, a vo svojej experimentálnej fikcii tak priradili samorastárstvo k takým kodifikovaným druhom umenia, ako je sochárstvo alebo maliarstvo. Využili pri tom obvyklé prostriedky (analytické a interpretačné texty), ktorými sa výsledky tvorivosti začleňujú do sféry umenia a do dis-

kurzu dejín umenia. Týmto gestom sa pokúsili upriamiť pozornosť divákov na inštitucionálne rámce a podmienky, ktoré umenie nielen konštituuju, ale do značnej miery aj limitujú. Navyše v periférnych oblastiach (a v diskurze svetového umenia Slovensko perifériou bezpochyby je) je strach z narúšania hraníc disciplín, žánrov, druhov... a z priepustnosti inštitucionálnych rámcov umocnený vedomím vlastnej marginálnosti. V tomto zmysle je prepašovanie neumeleckých objektov do galerijného priestoru vyhradeného pre umenie s veľkým U nielen narušením vžitej hierarchie, ale samorastárstvo tu možno vnímať i metaforicky ako reprezentáciu periférnosti a bezvýznamnosti slovenského umenia v kontexte svetového umenia.

Zbieranie a tvorivá úprava samorastov patrí v súčasnosti do sféry voľnočasových aktivít, ktorej sa – často popri iných formách „kutilstva“ – venujú najmä muži strednej, staršej a najstaršej generácie, obvykle obyvatelia dedín alebo menších miest v blízkosti horských a zalesnených oblastí. Ako hobby je zbieranie samorastov úzko späté s pešou turistikou, s kladným vzťahom k prírode a nezriedka aj s mužsky kódovanou romantikou trampingu a čundráctva. Opracované samorasty sa najčastejšie stávajú súčasťou interiérov, pomerne často však expandujú aj do blízkeho okolia obydľí – do záhrady alebo na priedomie, zriedkavo bývajú umiestnené vo verejnom priestore. Prevažná väčšina samorastárov nemá školenie v oblasti výtvarného umenia, ba ani v oblasti remeselného spracovania dreva, dá sa o nich teda povedať, že sú sami akýmisi samorastmi. Vynachádzajú a experimentálne overujú postupy spracovania a úpravy materiálu, utvárajú si špecifický autorský rukopis. Človeku, ktorý je zorientovaný v (oficiálnych) dejinách moderného a súčasného umenia, môžu tvorivé prejavy samorastárov evokovať rôzne paralely so smermi a dielami z tejto oblasti. Takéto projektovanie už známých a opísaných umeleckých reprezentácií do týchto „vernakulárnych“ objektov akoby zrkadlilo (či skôr nadstavovalo) tvorivé gesto samorastárov, ktorí do kusov neopracovaného prírodného dreva projektujú obrazy tvoriace súčasť ich kultúrnej výbavy. Ide tu síce o semiotickú citlivosť odlišného druhu, resp. stupňa, ale v oboch prípadoch sa myseľ interpreta vysporadúva s neznámym a nezadefinovaným predmetom tak, že ho interpretuje a posudzuje na základe už poznaného a opísaného, čím ho v jeho inakosti do istej miery redukuje. V tejto súvislosti je zaujímavé zmieniť sa aj o tom, že to, čo sa definuje ako samorasty, je najčastejšie výsledkom chorobného procesu (rakovina, hrdza, hubovité ochorenie...), ktorý prebieha v živom dreve a spôsobuje viditeľné odchýlky od „obvyklého“ a „prírodného“ priebehu rastu dreveniny. Samorast je teda čosi zvláštne, čo sa vymyká, čo už v lese svojou výnimočnosťou zaujme, zároveň je to objekt hybridný, ktorý je sčasti výtvarom prírody (čo aj „neprirodzeným“) a sčasti výtvarom kultúry, čím sa vzpiera jednoznačnej kategorizácii – patrí k objektom, aké sa kedysi vyskytovali v renesančných kabinetoch kuriozít. Hodnotové kritériá, aké sa v súčasnosti kladú na umelecké diela, samorasty pravdepodobne nespĺňajú, hoci správnejšie by bolo povedať, že sa ich takými kritériami nikto ani neusiluje pomeriavať, bolo by to totiž nepatričné. Samorastárstvo (na rozdiel od sochárstva alebo maliarstva) nemá svoj dejepis, nemá slávne mená ani zbierkotvorné inštitúcie, nevyučuje sa na univerzitách a akadémiách. Ani ako hobby rozhodne nepatrí k tým, ktoré sú v súčasnosti atraktívne, masovo propagované a praktikované, práve naopak, ide o aktivitu, ktorá sa vníma skôr ako čosi anachronické a marginálne, čomu sa venuje len niekoľko izolovaných jednotlivcov – nadšencov, pričom odovzdávanie skúseností (a estetických názorov) z jednotlivca na jednotlivca prebieha v tejto komunite najmä po rodinnej alebo priateľskej línii. Autorky čerpali informácie z ojedinelej webovej stránky www.samorasty.sk, ktorú z vlastnej iniciatívy zostavil a udržiava nadšenec a propagátor samorastárstva Miroslav Tonhajzer, ten autorkám ochotne poskytol vybraný obrazový materiál v potrebnom rozlíšení a sprostredkoval aj kontakt na ďalších samorastárov.

Projekt **Vyždobil si dreveničku vyvrásneným bukom** však nevypovedá ani tak o samorastárstve ako takom, prostredníctvom tohto pohľadu inam ponúka skôr podnety na sebareflexívne uvažovanie o dispozitíve (slovenského) umenia – nastavuje zrkadlo skôr insiderom než outsiderom – pre outsiderov totiž zostáva vo svojej seba/ironii do veľkej miery nezrozumiteľný.

N. R.

Kloaka

Magazín experimentálnej a nekonvenčnej tvorby

www.kloaka.membrana.sk

4/2012, 3. ročník, vychádza štyri razy ročne

ISSN 1338-158X (online verzia)

ISSN 1338-5054 (tlačaná verzia)

EV 4412/II

Redakcia

Michal Rehúš, Jakub Repický, Peter Macsovszky, Kamil Zbruž

email: kloaka@membrana.sk

Výtvarná spolupráca

Nóra Ružičková

Grafický dizajn

Amalia Roxana Filip

Jazyková úprava

Kristína Pavlovičová

Vydáva

Literis, Čaklovská 2, 821 02 Bratislava, IČO: 42172071

Realizované s finančou podporou

MINISTERSTVO KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Mediálny partner

• RÁDIO DEVÍN

